

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra Finance a účetnictví

Bakalářská práce

Vládní výdaje na vzdělávání

Vypracovala: Eliška Šmejkalová

Vedoucí práce: doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

České Budějovice 2024

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Eliška ŠMEJKALOVÁ
Osobní číslo: E21235
Studijní program: B0411A050005 Finance a účetnictví
Téma práce: Vládní výdaje na vzdělávání
Zadávající katedra: Katedra účetnictví a financí

Zásady pro vypracování

Cíl práce:
Cílem bakalářské práce je posoudit výši a dynamiku vládních výdajů na vzdělávání v České republice.

Rámcový postup zpracování:

1. Charakteristika vzdělávání jako ekonomického statku a implikace pro způsoby jeho zabezpečování a financování.
2. Ukazatele pro analýzu výdajů na vzdělávání.
3. Reflexe vzdělávání v OECD Better Life Index.
4. Odvětví vzdělávání v České Republice.
5. Systém veřejného financování vzdělávání v České republice.
6. Analýza výše a dynamiky vládních výdajů na vzdělávání v ČR.

Součástí práce bude mezinárodní srovnání vládních výdajů na vzdělávání v souvislosti s hodnotami OECD Better Life index.

Rozsah pracovní zprávy: 40 – 50 stran
Rozsah grafických prací: dle potřeby
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

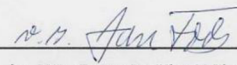
- ČSÚ Financování vzdělávání v České Republice v mezinárodním srovnání. Český statistický úřad, Praha, 2016. Kód publikace: 230048-16 Č. j.: 2050/2016-63.
- OECD, Education at a Glance 2022: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, 2022, <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>.
- PEKOVÁ, J., JETMAR, M., TOTH, P. (2019). *Veřejný sektor – teorie a praxe v ČR*. Praha Wolters Kluwer.
- REKTORÍK, J. (2007). *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress.
- SVOBODA, F. (2017). *Ekonomika veřejného sektoru*. Praha: Ekopress.

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
Katedra účetnictví a financí

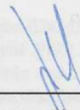
Datum zadání bakalářské práce: 1. března 2023
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (23)
370 05 České Budějovice

doc. RNDr. Zuzana Dvořáková Lišková, Ph.D.
děkanka

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2023

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

11.4.2024

Podpis studenta

Za svou bakalářskou práci bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce doc. Ing. Milanovi Jílkovi, Ph.D., jenž mi poskytoval cenné rady a věcné připomínky. Také mu děkuji za trpělivost, kterou se mnou měl, vstřícnost a ochotu při konzultacích.

Eliška Šmejkalová

Obsah

1	Úvod.....	3
2	Přehled řešené problematiky.....	5
2.1	Charakteristika vzdělávání jako ekonomického statku.....	5
2.1.1	Definice a dělení statků.....	5
2.1.2	Charakteristika vzdělávání a vzdělání	6
2.1.3	Vzdělávání jako veřejně poskytovaný statek.....	7
2.2	Vzdělávání v České republice.....	10
2.2.1	ISCED	10
2.2.2	Klasifikace vzdělávání v ČR.....	11
2.3	Financování škol z veřejných rozpočtů	19
2.3.1	Financování veřejného regionálního školství	19
2.3.2	Financování veřejného vysokého školství	20
2.3.3	Financování státních vysokých škol	20
2.3.4	Financování soukromých a církevních škol.....	21
2.3.5	Financování ostatního vzdělávání.....	21
2.4	Reflexe vzdělávání v OECD Better Life Index	22
2.4.1	OECD.....	22
2.4.2	Better life index	22
2.4.3	Charakteristika vstupních proměnných Better life indexu	23
2.4.4	Charakteristika vzdělávání v Better life indexu.....	25
2.5	Ukazatele a zdroje pro analýzu výdajů na vzdělávání	27
3	Metodika	30
4	Analýza vládních výdajů na vzdělávání	33
4.1	Analýza celkových vládních výdajů na vzdělávání přepočtených na jednoho obyvatele	35

4.2	Analýza vládních výdajů na vzdělávání vyjádřených jako podíl k HDP	38
4.3	Analýza vládních výdajů na vzdělávání v porovnání s celkovými vládními výdaji	44
4.4	Analýza výdajů na vzdělávání při rozlišení vládních výdajů a výdajů soukromého sektoru	52
4.5	Shrnutí analýz	56
4.7	Analýza výše vládních výdajů na vzdělávání v porovnání s Better life indexem	59
5	Závěr	69
	Summary	72
	Seznam použitých zdrojů	73
	Seznam tabulek	75
	Seznam grafů	76
	Seznam zkratk	77

1 Úvod

Vzdělávání je složitý proces, díky němuž si lidé osvojují nové znalosti a dovednosti a také přispívá k samotnému rozvoji člověka. Vzdelávání tato práce definuje jakožto smíšený statek, jelikož pro vzdělávání jsou charakteristické nízké náklady na vyloučení ze spotřeby a vzdělávání je spojené s vysokou pozitivní externalitou. Má pozitivní přínos jak pro jednotlivce, tak i pro společnost jako celek. Vzdelání lidé přispívají k zaměstnanosti, k hospodářskému, politickému i ekonomickému rozvoji. Setkáváme se zde i se společenským přínosem, například se zvyšující vzdělaností se bude snižovat kriminalita ve společnosti. Tím pádem je vhodné, aby bylo poskytováno a financováno z veřejných prostředků, a to zejména prostřednictvím státních rozpočtů, rovněž z tohoto důvodu se na financování vzdělávání v České republice nejvíce podílí stát.

Téma mé bakalářské práce je „Vládní výdaje na vzdělávání“. Pokud hovoříme o vládních výdajích, máme na mysli souhrnné výdaje celého vládního sektoru.

Hlavním cílem práce je posoudit výši a dynamiku vládních výdajů na vzdělávání v České republice a zaměřit se na její postavení v mezinárodním srovnání. Dílčí cíl práce je zaměřit se na Better life index, jako ukazatel blahobytu, a zkoumat, zda výše vládních výdajů na vzdělávání nějak tento index ovlivňuje, a také zhodnotit, zda mezinárodní postavení České republiky v proměnné vzdělávání v Better life indexu odpovídá postavení České republiky ve výši vládních výdajů na vzdělávání.

V první části se práce věnuje obecným a teoretickým znalostem. Tato část je členěna do pěti kapitol. V první kapitole práce definuje vzdělávání jako veřejně poskytovaný statek. V druhé kapitole se objevuje klasifikace ICSED a nalezneme zde členění a charakteristiku jednotlivých stupňů vzdělávání v ČR, kterými jsou předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, vyšší odborné vzdělávání, vysoké školství a celoživotní vzdělávání. Třetí kapitola je zaměřena na financování školství v ČR z veřejných rozpočtů. Čtvrtá kapitola se zabývá definicí Better life indexu a charakteristikou vzdělávání obsažené v něm. A poslední kapitola z teoretické části je již zaměřena na ukazatele, které se využívají ke srovnání výše výdajů na vzdělávání.

Na rozdíl od první části, druhá část je již zaměřena na praktické dovednosti, mezi které řadíme analyzování dat. Posuzuje postavení České republiky ve srovnání s vybranými zeměmi vzhledem k vládním výdajům na vzdělávání, které jsou zkoumány z hlediska několika ukazatelů: vládní výdaje na vzdělávání v porovnání s celkovými vládními

výdaji za jednotlivé roky, vládní výdaje na vzdělávání u vybraných zemích jako podíl na HDP, výdaje přepočtené na jednoho obyvatele v jednotlivých zemích a analýza, která zkoumá to z kolika procent financuje vzdělávání v daném státě vláda a z kolika procent se na tom podílí soukromý sektor. V neposlední řadě práce nabízí reflexi výši vládních výdajů na vzdělávání v OECD Better life indexu v části vzdělávání.

2 Přehled řešené problematiky

2.1 Charakteristika vzdělávání jako ekonomického statku

Veřejné finance zkoumají problematiku týkající se ekonomických problémů ve smíšené ekonomice a při řešení vycházejí z ekonomických teorií. Mezi nejdůležitější cíle patří alokační, stabilizační a přerozdělovací funkce, které mají zacílit, aby přerozdělování bylo, co možná nejvíce efektivní a zmírnilo sociální nerovnosti. (Maaytová et al., 2015)

Veřejné finance jsou součástí veřejných rozpočtů. V České republice začleníme do soustavy veřejných rozpočtů státní rozpočet, rozpočty měst, obcí a krajů a rozpočty příspěvkových organizací. (Černohorský, 2020)

Jednotlivé veřejné rozpočty jsou mezi sebou propojeny, jak na příjmové, tak na výdajové straně. (Černohorský, 2020)

Finanční vztahy v rozpočtové soustavě jsou ovlivněny modelem fiskálního federalismu v dané zemi. Česká republika náleží mezi státy využívající kombinovaný model fiskálního federalismu, který je založen na určité samostatnosti místních rozpočtů. V ČR jsou finanční vztahy uvnitř rozpočtové soustavy upraveny zejména dvěma zákony o rozpočtových pravidlech¹. Tato pravidla upravují způsob hospodaření s veřejnými finančními prostředky a nalezneme zde i pravidla pro poskytování dotací ze SR. (Peková et al., 2019)

2.1.1 Definice a dělení statků

Pojmem statek se rozumí předměty nebo služby, které slouží k uspokojování lidských potřeb. Dle původu statky členíme na volné a ekonomické statky.

Volné statky jsou ty, které jsou neomezeně k dispozici a člověk je může využívat bezplatně, jelikož k nim neexistují vlastnická práva.

Nás však budou zajímat spíše **ekonomické statky**, které bychom definovali jako produkt spojený s ekonomickou činností a jejich užívání je spojeno s určitými náklady. Tyto statky můžeme členit z několika hledisek jako je charakter spotřeby, místo, způsob rozhodování a jejich financování. (Peková et al., 2019)

¹ Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Nejčastěji statky dělíme podle toho, zda je jejich spotřeba rivalitní či nikoliv a zda je vyloučení subjektu ze spotřeby proveditelné nebo ne. Statky s rivalitní spotřebou jsou takové, jejichž úroveň spotřeby jednoho subjektu je omezena spotřebou jiného subjektu. Nemožnost zavedení vyloučení ze spotřeby je v případě, kdy je to prakticky neproveditelné, velice nákladné či neefektivní. (Rektořík, 2007)

Základní dělení statků je na soukromé a veřejné. Ovšem ne vždy lze jednoznačně určit jejich povahu. V tomto případě vznikají smíšené statky, které stojí někde mezi statky čistě veřejnými a čistě soukromými. (Rousek, 2018)

V teoretické rovině je jejich rozdělení jasně dané na základě dvou nejdůležitějších vlastností, které prezentovali ve své knize Richard A. Musgrave a Peggy B. Musgrave. (Musgrave & Musgrave, 1989)

Tabulka 1: Dělení statků

Spotřeba	Vylučitelná	Nevylučitelná
Rivalitní	Čisté soukromé statky	Smíšené statky
Nerivalitní	Smíšené statky	Čisté veřejné statky

Zdroj: (Musgrave, 1989 - vlastní zpracování)

2.1.2 Charakteristika vzdělávání a vzdělání

Nejprve musíme rozlišit mezi pojmy vzdělání a vzdělávání.

Vzdělávání je složitý proces, díky němuž si lidé osvojují nové znalosti a dovednosti a také přispívá k samotnému rozvoji člověka. Podle OECD lze vzdělávání rozdělit na formální, neformální a informální. Formální vzdělávání je organizované a vztahuje se ke vzdělávacímu systému v jednotlivých státech. Studium probíhá v různých institucích jako jsou školy a univerzity nebo poté na pracovištích formou školení. Neformální vzdělávání je stále organizované, ale na rozdíl od formálního probíhá mimo instituce, například v rámci kurzů a tréninků. Neformální vzdělávání je spojeno s iniciativou každého jednotlivce, ale také se vyskytuje jako vedlejší produkt formálního vzdělávání. Informální vzdělávání je neorganizované, neprobíhá v žádných institucích, ale člověka formují zkušenosti, které získává v každodenním životě. Můžeme tedy říct, že člověk se učí jen tím, že žije. (Český statistický úřad, 2018)

Kdežto **vzdělání** je určitý stav, který chápeme jako výsledek procesu vzdělávání. Může se jednat o všelijaké osvojené znalosti a dovednosti nebo také o kvalifikaci či určitý stupeň dosaženého vzdělání. (Český statistický úřad, 2018)

2.1.3 Vzdělávání jako veřejně poskytovaný statek

Hovoříme-li o vzdělávání jakožto statku, zařadíme ho do kategorie smíšený statek, konkrétně do kategorie veřejně poskytovaný statek. Tyto statky jsou charakteristické nízkými náklady na vyloučení ze spotřeby a jsou spojené s vysokou pozitivní externalitou. Již z pojmu veřejně poskytovaný statek vyplývá, že se jedná o statky, které jsou spojené s financováním z veřejných rozpočtů. (Rektořík, 2007)

Vzdělávání mohou v České republice poskytovat veřejné i soukromé subjekty. Nás bude zajímat převážně vzdělávání, které poskytuje občanům stát a územní samosprávy a je financováno z veřejných rozpočtů.

Již výše je zmíněno, že vzdělávání nepatří mezi čisté veřejné statky, ale mezi statky smíšené a konkrétně do skupiny tzv. veřejně poskytovaných statků, jak jsme se k tomuto tvrzení dostali vysvětlíme níže. (Svoboda, 2017)

O čistý veřejný statek se nejedná zejména ze dvou důvodů:

1. Vzdělávání je statek s vysokými mezními náklady spojených s rostoucím počtem uživatelů (efekt přetížení)
2. Vyloučení ze spotřeby u vzdělávání je proveditelné

(Ochrana et al., 2010)

Argumenty pro neposkytování vzdělávání pouze přes soukromý sektor bez zásahu státu jsou následovné (tedy proč vzdělávání není čistý soukromý statek):

1. Nedokonalost kapitálového trhu

Vzdělávání je statek s vysokou mírou návratnosti, lze tedy předpokládat, že lidé v budoucnu díky vyššímu vzdělání budou i lépe ohodnoceni. Díky této domněnce bychom předpokládali, že mladí lidé budou ochotni si na své studium půjčit finanční prostředky a z budoucích výdělků by je snadno splatili. Ovšem setkáváme se zde s otázkou, zda by

finanční instituce byly ochotny půjčit peněžní prostředky vzhledem k vysokému riziku a zda by si všichni studenti takto peníze zapůjčili. (Svoboda, 2017)

2. Nedokonalá informovanost

Jednou z hlavních podmínek dokonalého trhu (trhu bez zásahu státu) je, aby obě strany nabízející i poptávající měli všechny informace. Tedy i v případě, když student rozhoduje o výběru školy, měl by mít úplné informace (o kvalitě školy, možnosti budoucího uplatnění, přístupech vyučujících...), to je v praxi bohužel téměř nemožné. (Svoboda, 2017)

3. Existence externalit

Další příčinou tržního selhávání je existence externalit a můžeme říct že, vzdělání je považováno za pozitivní externalitu. Spotřeba vzdělání jedním subjektem pozitivně ovlivňuje jiné subjekty (př. člověk studuje medicínu a po jejím absolvování bude přínosem pro celou společnost). Z toho plyne, že vzdělání je důležité, jak pro jednotlivce, tak i pro společnost, která má ze vzdělaných lidí větší užitek nežli z těch nevzdělaných. (Svoboda, 2017)

4. Možnost vzniku monopolu

Pod vznikem monopolu ve vzdělávání si představíme tzv. prostorový monopol. Vzniká v případě, když v méně zalidněných oblastech neexistují školy s rozdílným zaměřením. (Svoboda, 2017)

Nutno zmínit ještě některé důvody, proč je vzdělávání pro stát důležité, a proč tedy patří vzdělávání do kategorie veřejně poskytovaných statků.

1. Společenský přínos

Vzdělání přináší prospěch nejen jednotlivci, ale i celé společnosti. Vzdělání lidé jsou schopni přispět k rozvoji ekonomiky, kultury, vědy a technologií. Stejně jako jednotlivci i vláda poměruje náklady spojené s poskytováním vzdělání, v tomto případě hovoříme o společenské míře návratnosti. (Svoboda, 2017)

2. Spravedlnost a rovnost příležitostí

Vzdělání by mělo být dostupné pro všechny, bez ohledu na jejich sociální, ekonomické nebo kulturní pozadí. Nutno říci, že i stát je zavázán poskytovat vzdělávání žákům na základní škole bezplatně, jelikož v zákoně stanovil povinnou školní docházku, a pokud by bylo vzdělávání poskytováno soukromým sektorem, šel by stát i sám proti sobě. (Menashy, 2009)

Vzdělání rovněž přispívá i k jiným než ekonomickým faktorům, jedná se zejména o životní spokojenost, nižší kriminalitu, správné fungování demokracie atd.. (Svoboda, 2017)

3. Úprava v mezinárodních dokumentech

Vzdělávání jako základní lidské právo bylo popsáno hned v několika mezinárodních dokumentech, mezi které můžeme zařadit Všeobecnou deklaraci lidských práv², Mezinárodní úmluvu o hospodářská, sociální a kulturní práva³, Úmluvu pro ochranu lidských práv a základních svobod⁴ a další. Z některých listin přímo vyplívá, že vzdělávání není bráno jako luxusní statek, nýbrž je chápáno jako základní lidské právo a státy jsou povinni toto právo chránit a vytvořit pro něj vhodné podmínky. (Aytaç & Gergerlioğlu, 2023)

Česká republika má obdobný dokument, z něhož vyplívají pádné důvody pro poskytování vzdělávání státem. Jedná se o Listinu základních práv a svobod, jenž je součástí ústavního pořádku ČR. Konkrétně ve článku 33 se píše, že školní docházka je povinná, každý má právo na vzdělávání a v základním a středním školství dokonce na bezplatné vzdělávání. (Svoboda, 2017)

Na základě předchozích důvodů, již není pochyb o tom, že pro stát je vzdělávání důležité a zcela záměrně vzdělávání financuje, jelikož užitky z něj převažují nad negativy.

² The Universal Declaration of Human Rights

³ The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

⁴ The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms

2.2 Vzdělávání v České republice

V České republice je vzdělávání (školství) řízeno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a je upraveno v několika zákonech:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon);
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách;
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních;
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících;
- Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením;
- Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání

Úrovně vzdělání v ČR odpovídají členění podle mezinárodní standardní klasifikace ISCED (International Standard Classification of Education). Konkrétně v ČR se setkáme s verzí CZ-ISCED. (Svoboda, 2017)

Kromě rozlišení úrovní vzdělávání MŠMT využívá Klasifikaci kmenových oborů vzdělávání (KKOV) jako oborovou klasifikaci. Tato klasifikace vymezuje dílčí oblasti vzdělávání na základě jejich obsahové stránky. (“Sdělení Českého statistického úřadu o zavedení Klasifikace kmenových oborů vzdělání (KKOV)”, 2003)

2.2.1 ISCED

ISCED je klasifikace používaná ve statistikách po celém světě za účelem mezinárodního shromažďování a analyzování srovnatelných údajů. Zabývá se uspořádáním vzdělávacích programů a jim odpovídajících kvalifikací do vzdělávacích úrovní a oborů. (Český statistický úřad, 2016)

V současnosti se v ČR používá klasifikace ISCED 2011, která vystřídala klasifikaci 1997 a doplnila ji zejména o vzdělávání v raném dětství a v oblastech terciálního vzdělávání.

Tabulka 2: úrovně vzdělávání dle ISCED

Úroveň ISCED 2011	Typ vzdělávání	Odpovídající typ vzdělávání ČR
0	Vzdělávání v raném dětství	Mateřské školy – úroveň 02 (preprimární vzdělávání)
1	Primární	První stupeň základní školy
2	Nižší sekundární	Druhý stupeň základní školy
3	Vyšší sekundární	Střední školy, konzervatoře
4	Postsekundární nezahrnuté do terciálního	Nástavbové studium, zkrácené studium pro získání středního vzdělávání s výučním listem nebo maturitní zkouškou (realizuje se na středních školách)
5	Terciální – krátký cyklus	Vyšší odborné vzdělávání na vyšších odborných školách
6	Bakalářský nebo ekvivalentní stupeň	Bakalářské studium na vysoké škole
7	Magisterský nebo ekvivalentní stupeň	Magisterské studium na vysoké škole
8	Doktorský nebo ekvivalentní stupeň	Doktorské studium na vysoké škole

Zdroj: (Svoboda, 2017 – vlastní zpracování)

V tabulce 4 vidíme, které úrovně v klasifikaci ISCED 2011 odpovídají jednotlivým stupňům vzdělávání v ČR.

2.2.2 Klasifikace vzdělávání v ČR

Výchovně-vzdělávací soustava je v ČR tvořena školami a školskými zařízeními, které vymezuje školský zákon. Každá škola a školské zařízení musí být zapsáno do veřejného seznamu, který se nazývá školský rejstřík. Školy jsou zřizovány jako právnické osoby a zřizovateli těchto osob jsou územní samosprávné celky, fyzické či právnické

osoby, registrované církve a MŠMT nebo jiná ministerstva. Rovněž školy a školská zařízení mohou být zřizovány jako příspěvkové organizace, které mohou zřizovat MŠMT, kraje, obce či svazky obcí. (Peková et al., 2019)

Druhy škol a školských zařízení vymezuje školský zákon. Mezi druhy škol patří: mateřská škola, základní škola, střední škola, konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Tento zákon rovněž definuje školská zařízení jako zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, školská účelová zařízení, školská výchovná a ubytovací zařízení, zařízení školního stravování, školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školská zařízení pro preventivně výchovnou péči. (“Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)”, 2004)

Předškolní vzdělávání se uskutečňuje prostřednictvím mateřských škol, které jsou určeny převážně pro děti od tří do šesti let, a prostřednictvím jeslí určených pro děti do 3 let. Předškolní výchova by měla vyrovnávat rozdíly a pomoci dětem s přípravou na povinnou školní docházku, její docházka je povinná od věku pěti let. Mateřské školy spadají pod školský zákon a dále jsou upraveny vyhláškou MŠMT o předškolním vzdělávání. Pilířem pro vzdělávání v mateřských školách je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. (“Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)”, 2004)

Tabulka 3: Předškolní vzdělávání podle zřizovatelů

Zřizovatel	Počet škol a školských zařízení
MŠMT	7
Obec	4 785
Kraj	84
Jiný resort ⁵	1
Soukromý sektor	447
Církev	50
Celkem	5 374

Zdroj: (www.statis.msmt.cz- vlastní zpracování)

Pro školní rok 2022/2023 bylo předškolní vzdělávání zprostředkováváno prostřednictvím 5 374 institucí. Nejčastěji jsou mateřské školy zřizovány obcí jako právní subjekty. Ve školním roce 2022/2023 jich bylo obcí zřízeno 4 785. Druhým nejběžnějším poskytovatelem předškolního vzdělávání je v ČR soukromý sektor, pod který ve školním roce 2022/2023 spadalo 447 institucí. Mezi další významné poskytovatele předškolního vzdělávání se řadí kraj a církev.

Základní vzdělávání je rozděleno do dvou stupňů. První stupeň je od první do páté třídy a druhý stupeň je do deváté třídy. Školní docházka je pro žáky povinná a trvá devět let, přičemž žák ji plní na základní škole nebo na střední škole v případě víceletého gymnázia a konzervatoře. Po absolvování může žák pokračovat studiem vyššího sekundárního vzdělání. Poskytování základního vzdělání upravuje zejména školský zákon a vyhláška MŠMT o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, dále vyhláška MŠMT o organizaci školního roku a také vyhláška MŠMT o základním uměleckém vzdělávání. Vzdělávání zde je pod záštitou Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. Výuka zde je bezplatná, s výjimkou soukromých a církevních škol, které mohou požadovat příspěvek v podobě školného. (Svoboda, 2017)

⁵ Jedná se o studium, které neprobíhá v denní formě, ale pouze ve formě dálkové.

Tabulka 4: Základní vzdělávání podle zřizovatelů

Zřizovatel	Počet škol a školských zařízení
MŠMT	46
Obec	3 625
Kraj	243
Soukromý sektor	298
Církev	50
Celkem	4 261

Zdroj: (www.statistika.msmt.cz- vlastní zpracování)

Nejčastěji jsou základní školy zřizovány obcemi. Ve školním roce 2022/2023 obec byla zřizovatelem 3 625 školských institucí. K dalším významným poskytovatelům se řadí kraj a soukromý sektor.

Střední vzdělávání upravuje v ČR školský zákon, který zmíněné vzdělávání rozlišuje následovně na střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou. Kromě školského zákona, střední školství upravují i vyhlášky MŠMT. Střední škola nejčastěji trvá tři nebo čtyři roky a mají za cíl připravit jejich absolventy na trh práce, anebo na další studium. Předpokladem pro přijetí na některou ze středních škol je dokončení základní školy⁶. Střední vzdělání získá student úspěšným ukončením programu v délce 1 nebo 2 let denní formy vzdělávání. Střední vzdělání s výučním listem získá žák po úspěšném absolvování programu v délce 2 nebo 3 let denní formy studia nebo zakončením programu zkráceného studia. A střední vzdělání s maturitní zkouškou získá člověk úspěšným ukončením programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, dále programu v délce čtyř let denní formy studia, programu nástavbového studia v délce dvou let denní formy nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou. Obsah studia je rozebrán v Rámcových vzdělávacích programech. Rovněž jako u základních škol i střední školy jsou poskytovány bezplatně, s výjimkou soukromých a církevních institucí. (“Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)”, 2004)

⁶ Výjimku tvoří v tomto případě víceletá gymnázia či konzervatoře, na které žáci nastupují dříve než po ukončení povinné školní docházky.

Tabulka 5: Střední vzdělávání podle zřizovatelů

Zřizovatel	Počet škol a školských zařízení
MŠMT	38
Obec	34
Kraj	1 436
Soukromý sektor	5
Církev	445
Celkem	2 013

Zdroj: (www.statistika.msmt.cz- vlastní zpracování)

Ve školním roce 2022/2023 byly kraje zřizovatelem 1 436 škol, což je řadí na první příčku v počtu zřizovaných škol poskytujících střední vzdělávání. Druhým nejvýznamnějším poskytovatelem je církev.

Vyšší odborné vzdělávání se uskutečňuje na vyšších odborných školách. Jedná se o jednu z částí terciálního vzdělávání, jenž je upravena ve školském zákoně a dále je podrobněji vymezena vyhláškou MŠMT o vyšším odborném vzdělávání. Tato forma vzdělávání probíhá v denní formě, jejíž délka studia je 3 nebo 3,5 roku. Studenti jsou na některých programech VOŠ povinni platit školné, jehož výše je uvedena ve vyhlášce. Při úspěšném zakončení absolutoria absolvent následně obdrží titul DiS. (Průcha et al., 2009)

Tabulka 6: Vyšší odborné vzdělávání podle zřizovatelů

Zřizovatel	Počet škol a školských zařízení
Kraj	96
Jiný resort	4
Soukromý sektor	41
Církev	9
Celkem	150

Zdroj: (www.statistika.msmt.cz- vlastní zpracování)

Vyšší odborné vzdělávání probíhá nejčastěji ve školských zařízeních zřizovanými krajem. Ve školním roce 2022/2023 jejich počet sčítal 96 institucí. Další významný zřizovatelem je soukromý sektor, který k roku 2022 zřizoval celkem 41 školských zařízení poskytujících vyšší odborné vzdělávání.

Vysoké školy se neřídí školským zákonem, ale zákonem o vysokých školách⁷. Jedná se o nejvyšší článek ve vzdělávací soustavě v ČR. Tyto školy mohou nabízet tři typy studijních programů (bakalářský, magisterský a doktorský) a udělují svým absolventům akademické tituly. Studijní programy nabízené vysokými školami podléhají akreditaci, kterou uděluje Národní akreditační úřad pro vysoké školství. Studium zde může probíhat v prezenční, distanční či kombinované formě. Vysoké školy se člení dle typu studia na univerzitní a neuniverzitní.

Významný rozdíl mezi univerzitní vysokou školou a neuniverzitní je ten, že univerzitní většinou nabízejí všechny tři typy studia, kdežto neuniverzitní školy pouze bakalářské programy a s tím spojenou výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další činnost. Další rozdíl je, že se neuniverzitní školy, v porovnání s univerzitními, nečlení na fakulty.

Tabulka 7: Vysoké školy podle zřizovatelů

Zřizovatel	Počet škol a školských zařízení
MŠMT	24
Ministerstvo vnitra	1
Ministerstvo obrany	1
Soukromý sektor	28
Celkem	54

Zdroj: (www.statistika.msmt.cz- vlastní zpracování)

K nejčastějším zřizovatelům vysokého vzdělávání patří Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a soukromí zřizovatelé. Na základě vlastnictví, tedy zřizovatele, rozlišujeme vysoké školy na veřejné, státní a soukromé vysoké školy.

⁷ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách

- Veřejná vysoká škola

Tento typ škol se zřizuje zákonem, který rovněž stanoví její název a sídlo. Veřejné vysoké školy spadají pod záštitu MŠMT. Tyto instituce hospodaří na základě svého rozpočtu, který nesmí být sestaven jako deficitní. K nejdůležitějším příjmům řadíme příspěvky a dotace ze státních a jiných veřejných rozpočtů⁸ dále patří mezi její příjmy poplatky spojené se studiem, výnosy z majetku nebo příjmy z darů a dědictví. (“Zákon o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)”, 1998)

- Soukromá vysoká škola

Jedná se o takovou právnickou osobu, které MŠMT udělilo státní souhlas k provozování soukromého vysokého vzdělávání. Tyto školy jsou povinny zajistit si finanční prostředky pro vzdělávací, vývojovou, vědeckou, výzkumnou či jinou další tvůrčí činnost. Avšak MŠMT ji také může poskytovat finanční příspěvky, ve formě dotací, na uskutečnění akreditovaných studijních či jiných programů. Velkou část finančních prostředků získává škola od studentů v podobě poplatků, které si daná instituce stanovuje sama ve svém vnitřním předpisu. (Rektořík, 2007)

- Státní vysoké školy

Mezi tento typ škol v ČR řadíme pouze dvě, kterými jsou Univerzita obrany (vojenská vysoká škola) a Policejní akademie ČR (policejní vysoká škola). V obou případech je státní správa vykonávána ministerstvy, v případě vojenské školy tuto správu vykonává Ministerstvo obrany a v případě policejní školy její správa spadá pod Ministerstvo vnitra. Jsou financovány ze státního rozpočtu, konkrétně z kapitol výše zmíněných ministerstev. (Rektořík, 2007)

Vysoká škola může v rámci své působnosti poskytovat programy **celoživotního vzdělávání**. Tyto programy jsou nabízeny za úplatu či bezplatně. Absolventi obdrží na konci programu osvědčení a mohou si nechat uznat vysokou školou některé kredity

⁸ více k financování níže v kapitole 2.3.2. Financování veřejného vysokého školství

v rámci akreditovaných programů, které získali během programu celoživotního vzdělávání, potřebné k řádnému ukončení studia na vysoké škole. Příkladem jednoho z programů je Univerzita třetího věku, která je určena pro seniory k rozšíření jejich vzdělání. (Rektořík, 2007)

2.3 Financování škol z veřejných rozpočtů

2.3.1 Financování veřejného regionálního školství

Veřejné regionální školy získávají své finanční prostředky ze státního rozpočtu, z rozpočtů územních samosprávných celků, z vlastní hospodářské činnosti, z účasti v mezinárodních programech, z dotací z Evropské Unie apod.. Největší podíl na příjmech těchto škol má státní rozpočet. Výdaje ze státního rozpočtu plynou zejména z kapitoly 333 MŠMT a kapitoly 398 Všeobecná pokladní správa, jenž je spravována Ministerstvem financí. Přičemž ze státního rozpočtu jsou hrazeny přímé náklady škol, provozní výdaje jsou zaplacený z rozpočtů územních samospráv a investiční výdaje jsou hrazeny jednotlivými zřizovateli škol. (Peková et al., 2019)

Mezi přímé náklady na vzdělávání řadíme:

- platy, náhrady platů a výdaje s nimi související
- náhrady platů a mezd pro členy a předsedy zkušebních komisí pro závěrečné zkoušky a maturitní zkoušky;
- výdaje na učební pomůcky, školní potřeby a učebnice;
- další výdaje související se vzděláváním, tj. výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků a na činnosti, které souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.

Provozní výdaje jsou ostatní neinvestiční výdaje, které nejsou zahrnuty v přímých nákladech.

Při rozdělování finančních prostředků regionálním školám hraje důležitou roli tzv. normativně nákladový systém financování, který od ledna roku 2020 nahradil systém republikových a krajských normativů na žáka. Tento nový systém vychází z reálného objemu výuky a výše tarifních platů pedagogických pracovníků v mateřských, základních a středních školách a konzervatořích. Tato novela zákona podporuje malotřídní školy a školy na vesnicích. Rovněž novela omezuje kompetence krajských úřadů při tvorbě normativů. Finanční prostředky školám prostřednictvím normativů přiděluje MŠMT, přičemž zohledňuje velikost a odbornou strukturu škol v krajích, finanční náročnost podpůrných opatření a tarifní platy jednotlivých pedagogů. Na rozdíl od těchto zmíněných školských zařízení, základní umělecké školy a vyšší odborné školy jsou stále financovány pomocí normativů na jednoho žáka. I v tomto případě správa normativů spadá pod MŠMT. (Eurydice, 2024)

2.3.2 Financování veřejného vysokého školství

Veřejná vysoká škola je financována z několika zdrojů, přičemž největší část je poskytována ze státního rozpočtu z kapitoly MŠMT. Mezi další zdroje financování se řadí prostředky poskytované z jiných veřejných rozpočtů, výnosy z hlavní a doplňkové činnosti, poplatky spojené se studiem, výnosy z majetku a příjmy z darů a dědictví. Ze státního rozpočtu odchází finanční prostředky několika způsoby, jednak formou příspěvku na vzdělávací a tvůrčí činnost, dále jako podpora na výzkum, experimentální vývoj a inovace a v neposlední řadě formou dotace. Výše příspěvku na vzdělávací a tvůrčí činnost je u jednotlivých škol rozdílná, posuzuje se vždy finanční náročnost akreditovaných studijních programů, programů celoživotního vzdělávání, dosažených výsledků ve vzdělávací a tvůrčí činnosti a počet studentů. Rovněž MŠMT při určování velikosti příspěvku vychází ze strategického záměru, které ministerstvo vytvořilo pro oblast vysokých škol, a každoročního strategického záměru dílčí školy. Dotace ze státního rozpočtu jsou poskytovány především na ubytování, stravování studentů a na vyplácení stipendií. Vysoká škola musí o dotaci vždy žádat písemně a podmínky schválení nalezneme v Pravidlech pro poskytování příspěvků a dotací veřejným vysokým školám Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. (Svoboda, 2017)

Vysoké školy rovněž mohou získávat finanční prostředky prostřednictvím rozpočtového informačního systému programového financování. V rámci programového financování jsou hrazeny výstavby nových budov, rekonstrukce a modernizace, které jsou potřebné pro výuku a pro činnost pedagogických i nepedagogických pracovníků. Celková částka poskytovaná prostřednictvím programového financování se v letech liší a zároveň částka rok od roku klesá. (Peková et al., 2019)

2.3.3 Financování státních vysokých škol

Státní vysoké školy jsou financovány ze státního rozpočtu, konkrétně z kapitol ministerstev, pod které spadají. Podle zákona o vysokých školách je v některých případech možné, aby Univerzita obrany byla financována i prostřednictvím rozpočtu MŠMT. Jedná se o finanční prostředky vztahující se ke studentům, jenž nejsou aktivními vojáky. (Rektořík, 2007)

2.3.4 Financování soukromých a církevních škol

Odlišné jsou ve financování soukromé vysoké školy, které mají ze zákona⁹ povinnost zajistit si finanční prostředky na vzdělávání a tvůrčí činnost. Jako hlavní zdroj příjmů mají vybírané školné. Financování soukromých škol z veřejných financí je přímo zakotveno v zákoně č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením. Soukromých škol se novela normativů nedotkla a stále se vychází z normativů na žáka. Stát poskytuje soukromým školám dotaci na financování neinvestičních výdajů, které souvisí s výchovou a vzděláváním. Dále na základě smlouvy se školou a krajským úřadem je ze státního rozpočtu soukromým školám poskytována dotace na běžné provozní neinvestiční výdaje, které kryjí rozdíl mezi výší dotace ze státního rozpočtu a skutečnými výdaji. Obdobné financování ze strany státu je i u škol církevních. (Eurydice, 2024)

2.3.5 Financování ostatního vzdělávání

Pokud se vzdělávání realizuje ve školských zařízeních a poskytuje určitý stupeň vzdělávání, je financováno z rozpočtu školy. V jiných případech si financování zajišťují instituce, podniky či vzdělávání lidé sami. Výjimkou jsou rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané, které jsou hrazeny Úřadem práce. (Eurydice, 2023)

⁹ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů

2.4 Reflexe vzdělávání v OECD Better Life Index

2.4.1 OECD

OECD celým názvem The Organisation for Economic Co-operation and Development je mezinárodní organizace, jejímž cílem je vytváření politiky, které podporují prosperitu, rovnost, příležitosti a blahobyt pro všechny. OECD sdružuje členské země a řadu partnerů, kteří spolupracují na klíčových globálních otázkách na národní, regionální a místní úrovni. OECD shromažďuje data a přichází s různými statistikami a analýzami pro členské země OECD a vybrané nečlenské ekonomiky. Jak bylo řečeno, organizace se zabývá lidským blahobytem, a to i jeho měřením. Dříve se používalo pro měření blahobytu zejména HDP, to se však ukázalo, že není příliš vhodný ukazatel, a proto organizace přišla v roce 2011 se statistickou zprávou s názvem How's Life?, jenž popisuje některé ze základních aspektů života, které utvářejí blahobyt lidí a pokouší se tento blahobyt měřit. Pro měření blahobytu společnosti vytvořila OECD v témže roce tzv. Better life index, který navazuje na šetření obsažené v How's Life?. (www.oecd.org)

2.4.2 Better life index

Tento index má za cíl na základě 11 proměnných porovnávat blahobyt občanů různých států. Tyto proměnné lze rozdělit na dvě skupiny, a to na ukazatele ovlivňující materiální životní podmínky a na ty, které ovlivňují kvalitu života. Z následující tabulky je zřejmé, které proměnné vstupují do Better life indexu a také můžeme vidět jejich rozdělení na zmíněné dvě kategorie.

Tabulka 8: Vstupní ukazatele v Better life indexu

Materiální životní podmínky	Bydlení
	Příjem a majetek
	Práce a výdělek
Kvalita života	Společnost
	Vzdělávání
	Životní prostředí
	Občanská angažovanost
	Zdraví
	Spokojenost se životem
	Bezpečnost
	Rovnováha mezi pracovním a soukromým životem

Zdroj: (www.oecdbetterlifeindex.org- vlastní zpracování)

Každá vstupní proměnná je dále rozdělena na 1 až 4 indikátory. V rámci každého vstupu jsou ukazatele zprůměrovány se stejnou vahou. Ukazatele byly vybrány na základě řady statistických kritérií, jako je relevance (platnost, hloubka, politická relevance) a kvalita údajů (prediktivní platnost, pokrytí, včasnost, srovnatelnost mezi zeměmi atd.) a po konzultaci se členskými zeměmi OECD. Tyto ukazatele jsou dobrými měřítky pojmů blahobyt, zejména v kontextu srovnání zemí. (www.stats.oecd.org)

2.4.3 Charakteristika vstupních proměnných Better life indexu

Z tabulky č.8 je patrné, které proměnné zahrnuje Better life index a níže si tyto proměnné popíšeme, tak jak je charakterizovala organizace OECD.

- **Bydlení:** Jedná se o základní potřebu důležitou pro uspokojení lidských potřeb. Bydlení by mělo nabízet místo ke spánku a odpočinku. Mělo by to být místo, kde se lidé cítí bezpečně, mají zde soukromí a osobní prostor. Bydlení je v Better life indexu zastoupeno prostřednictvím tří indikátorů: náklady na bydlení, pokoje na osobu a byty se základním vybavením.

- **Příjem a majetek:** Peníze jsou důležité pro dosažení vyšší životní úrovně a tím i většího blahobytu. Vyšší ekonomické bohatství může také zlepšit přístup ke kvalitnímu vzdělávání, zdravotní péči a bydlení. Indikátory, které hodnotí příjem a majetek v Better life indexu, jsou čisté bohatství domácnosti a čistý upravený disponibilní příjem domácností.
- **Práce a výdělek:** Zaměstnaní jedinci přinášejí jisté ekonomické výhody pro společnost, ale zejména to pomáhá jednotlivcům k udržení kontaktu se společnostmi, budování sebeúcty a rozvíjení dovedností. Práce a výdělek je v indexu zastoupeno indikátory jako jsou jistota zaměstnání, osobní výdělek, míra dlouhodobé nezaměstnanosti a míra zaměstnanosti.
- **Společnost:** Jelikož jsou lidé sociální tvorové, je četnost a kvalita osobních vztahů jeden z determinantů blahobytu. Komunita může poskytnout emoční podporu v dobrých i špatných časech a také přístup k zaměstnání, službám a dalším materiálním příležitostem. Indikátorem tohoto ukazatele je kvalita podpůrné sítě.
- **Životní prostředí:** Kvalita životního prostředí má přímý dopad na zdraví a pohodu lidí. Neporušené prostředí je zdrojem spokojenosti a zlepšuje psychickou pohodu. Ochrana životního prostředí je jedna z priorit vyspělých států. Životní prostředí je v Better life indexu zastoupeno indikátory: kvalita vody a znečištění ovzduší.
- **Občanská angažovanost:** Důvěra ve vládu je nezbytná pro soudržnost a blahobyt občanů. Občané požadují od svých vlád větší transparentnost, chtějí vědět z jakých důvodů vláda přijímá určitá rozhodnutí, a to vše je nutné k tomu, aby byla zachována důvěra občanů ve vládu. Indikátory měřící občanskou angažovanost jsou zapojení zúčastněných stran do vývoje předpisů a volební účast.
- **Zdraví:** Dobré zdraví je pro lidi jednou z nejdůležitějších věcí a přináší také mnoho výhod jako jsou lepší přístup ke vzdělání a trhu práce, zvýšení produktivity a bohatství, snížení nákladů na zdravotní péči, dobré sociální vztahy a bezpochyby delší život. V indexu je zdraví měřeno na základě indikátorů vlastního zdraví a délky života.

- **Spokojenost se životem:** Pocity spojené se životem jsou subjektivní, nicméně slouží jako doplněk k jiným údajům při srovnání kvality života. Spokojenost se životem může být ovlivněna zdravotním stavem, vzděláním, příjmem a sociálním životem jednotlivce. Životní spokojenost měří, jak lidé hodnotí svůj život jako celek. Indikátor je samotná spokojenost se životem.
- **Bezpečnost:** Zahrnuje rizika fyzického napadení lidí, či že se stanou obětí jiného trestného činu. Trestná činnost může vést ke ztrátám na životech a majetku, fyzické a psychické bolesti a úzkosti. Bezpečnost je v Better life indexu zastoupena indikátory úmrtí v důsledku napadení a pocit bezpečí při chůzi v noci.
- **Rovnováha mezi pracovním a soukromým životem:** Nalezení rovnováhy mezi prací a soukromým životem je obtížné pro všechny zaměstnance. Schopnost úspěšně skloubit práci a osobní život, zejména rodinný, je důležité pro psychickou pohodu daného jednotlivce, nýbrž i pro všechny členy domácnosti. V indexu je to zastoupeno indikátory čas věnovaný volnému času a osobní péči a zaměstnanci pracující velmi dlouho.
(www.oecdbetterlifeindex.org)

Zbývající proměnnou vzdělávání si charakterizujeme níže.

2.4.4 Charakteristika vzdělávání v Better life indexu

Podle OECD vzdělávání hraje klíčovou roli k účinnému zapojení jednotlivců do společnosti a ekonomiky. Vzdělání může zlepšit životy v mnoha oblastech, jako je zdraví, občanská angažovanost a politický zájem. OECD rovněž poukazuje na studie, podle kterých vzdělaní lidé žijí spokojeněji, aktivněji, déle a nepáchají tolik trestné činnosti. Důležitost vzdělání je také patrná na trhu práce. Jedinci s vyšším vzděláním tolik neovlivní nezaměstnanost, jelikož jsou pro zaměstnavatele více atraktivní. Kvalitní vzdělávání rovněž zvyšuje pravděpodobnost nalezení práce, což v důsledku má vliv na dobrou kvalitu života. (www.oecdbetterlifeindex.org)

Vzdělávání, jakožto vstupní proměnná v Better life indexu, je zkoumáno pomocí tří ukazatelů: počet let vzdělávání, studentské dovednosti a dosažené vzdělání. OECD tyto ukazatele vysvětluje následovně.

Dosažené vzdělání zohledňuje počet dospělých ve věku 25 až 64, kteří mají alespoň vyšší sekundární vzdělání (ICSED 3) a poměruje je s celkovou populací shodného věku. Zdrojem dat je publikace Education at a Glance. Jednotka měření je v procentech.

Studentské dovednosti jedná se o průměrné skóre studentů ve čtení, matematice a přírodních vědách podle programu OECD pro mezinárodní hodnocení studentů (PISA). Hodnocení PISA se provádí jednou za tři roky. Výsledky PISA jsou normalizovány tak, že průměr OECD je 500 bodů se směrodatnou odchylkou 100 bodů. Jelikož hodnocení PISA jsou prováděné v rámci škol, zachycují kognitivní schopnosti pouze 15letých, kteří jsou aktuálně zapsáni ve škole. Tyto testy tak nezahrnují studenty, kteří předčasně ukončili školní docházku, ani studenty domácího vzdělávání. Jednotka měření je průměrné skóre PISA (z roku 2018).

Počet let vzdělávání je průměrná délka vzdělávání, které člověk mezi 5. a 39. rokem stráví ve vzdělávání. Jednotkou měření je počet let. (OECD, 2011)

Tyto jednotlivé ukazatele mají různé jednotky, proto se pomocí normalizace musí přepočítat na společný základ. Při konstrukci Better life indexu byla použita metoda normalizace Min-Max. Pomocí této metody byly získány hodnoty v intervalu $<0;1>$. Dále se musí z normalizovaných ukazatelů vytvořit jedno číslo pro vstupní proměnnou a následně jedno číslo za celý Better life index. Nejjednodušší možností pro výpočet hodnot vstupních proměnných je vážený aritmetický průměr. Pokud máme pro každou proměnnou jedno číslo, přichází na řadu sestavení vah podle preferencí. OECD tuto volbu nechává na uživateli, tudíž si jednotlivci mohou přiřadit jednotlivým vstupním proměnným své váhy od 0 až 5, kdy váha 5 znamená největší důležitost pro uživatele. Pozor, ale na to, že při různém nastavení vah, se pořadí země může lišit. (Nováková, 2021)

2.5 Ukazatele a zdroje pro analýzu výdajů na vzdělávání

Pro následnou analýzu bude podstatné nejprve všechny data posbírat. Pro mezinárodní srovnání jsou stěžejní informace posbírané prostřednictvím OECD, UNESCO a Eurostat. Zejména OECD vydává publikaci Education at a Glance, jenž je směrodatným zdrojem informací o stavu vzdělávání po celém světě. (Český statistický úřad, 2016)

Komparace výdajů na vzdělávání lze provést mnoha způsoby. Často analýzy vycházejí z poměru k HDP. Samotný výpočet HDP eliminuje změny cenové hladiny. Pro analýzy se využívá nominální HDP, to znamená, že při výpočtu jsou využity běžné ceny. Běžné ceny jsou aktuální ceny zboží a služeb platné v daném roce.

Při sestavování jiných ukazatelů se často využívají údaje o počtech žáků a studentů. Před samotným sestavením analýz se musíme ujistit, zda hodnoty určující počet žáků a studentů mají započteny studenty/žáky pouze denní studia či jsou v tom zahrnuti studenti/žáci, kteří mají např. domácí vzdělávání. Dále aby údaje o počtech žáků/studentů byly srovnatelné, je nutné je přepočítat na kalendářní rok, jelikož výdaje na vzdělávání jsou spjaty právě s kalendářním rokem, a nikoliv se školním. Pro přepočet se využívají dva po sobě jdoucí školní roky, které zasahují společně do kalendářního roku, na který chceme údaje o počtech přepočítat. Údajům za školní rok jsou dále přiřazeny koeficienty¹⁰ podle toho, jakou částí zasahují do daného kalendářního roku. Aby údaje byly porovnatelné, je dobré využít při sestavování ukazatele srovnání ve stálých cenách k určitému roku.

Pokud provádíme mezinárodní srovnání je nutné zohlednit tzv. paritu kupní síly, dále PPP a provést přepočet. ČSÚ na svých stránkách definuje PPP následovně. Jedná se o indikátory cenových rozdílů a říká nám, že směnný kurz mezi dvěma státy je definován jako poměr cenových hladin těchto států. Základní vzorec pro paritu kupní síly je tedy vyjádřen jako náklady na zboží X v měně 1 vydělené náklady na zboží X v měně 2. (Český statistický úřad, 2016)

V nejjednodušším vysvětlení, představují poměr cen v národních měnách za stejné výrobky a služby v různých zemích. Porovnává tedy různé měnové kurzy pomocí tzv.

¹⁰ Například v ČR je školní rok od září do srpna, tudíž koeficienty jsou 8/12 a 4/12.

spotřebního koše. Jedná se o soubor zboží a služeb, na kterém se zjišťuje vývoj spotřebitelských cen. Spotřebitelský koš obsahuje výdajové položky, které se významně podílejí na spotřebních výdajích domácností. (Trexler, 2015)

Následující tabulka č. 9 zobrazuje hodnoty parity kupní síly vyjádřené v jednotkách národní měny na jeden americký dolar.

Tabulka 9: Parity kupní síly v jednotkách národní měny na jeden USD

Stát	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Belgie	0,8	0,781	0,776	0,766	0,736	0,716	0,706	0,695
Česká republika	12,9	12,6	12,4	12,4	12,1	12,2	12	12,3
Dánsko	7,31	7,08	6,87	6,77	6,54	6,37	6,23	6,15
Estonsko	0,538	0,528	0,535	0,539	0,529	0,515	0,524	0,557
Finsko	0,908	0,881	0,864	0,854	0,826	0,802	0,783	0,77
Francie	0,809	0,78	0,77	0,756	0,706	0,693	0,686	0,674
Irsko	0,81	0,794	0,794	0,792	0,794	0,775	0,756	0,738
Island	142	140	138	141	139	143	142	138
Itálie	0,739	0,701	0,69	0,681	0,647	0,632	0,617	0,596
Izrael	3,92	3,79	3,75	3,78	3,82	3,75	3,65	3,54
Japonsko	103	106	105	104	103	101	98,7	94,9
Lotyšsko	0,498	0,485	0,485	0,49	0,48	0,47	0,481	0,497
Lucembursko	0,881	0,852	0,848	0,849	0,829	0,838	0,82	0,811
Maďarsko	133	132	136	139	139	142	147	157
Německo	0,778	0,753	0,745	0,735	0,718	0,707	0,702	0,694
Nizozemsko	0,81	0,795	0,782	0,777	0,767	0,748	0,734	0,726
Norsko	9,93	10	9,75	9,58	9,48	9,59	8,96	8,42
Polsko	1,77	1,73	1,74	1,75	1,7	1,7	1,72	1,79
Portugalsko	0,585	0,571	0,576	0,571	0,551	0,543	0,538	0,523
Rakousko	0,799	0,777	0,775	0,765	0,738	0,729	0,713	0,697
Slovensko	0,492	0,503	0,516	0,526	0,51	0,489	0,487	0,492
Slovinsko	0,595	0,577	0,57	0,568	0,544	0,532	0,533	0,527
Španělsko	0,665	0,643	0,631	0,632	0,604	0,606	0,591	0,579
Švédsko	8,85	8,82	8,85	8,87	8,58	8,44	8,31	8,36
Švýcarsko	1,24	1,2	1,19	1,18	1,13	1,1	1,05	0,981
USA	1	1	1	1	1	1	1	1
Velká Británie	0,693	0,689	0,685	0,688	0,67	0,653	0,645	0,651

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Pokud již víme, na co si dát pozor, přišla řada na zmínění konkrétních příkladů ukazatelů, které lze považovat za ty nejvíce využívané. Jedná se zejména o tyto ukazatele:

výše veřejných výdajů na vzdělávání ve srovnání s jinými veřejnými výdaji, veřejné výdaje na vzdělávání jako poměr k HDP, poměr veřejných a soukromých výdajů na vzdělávání, výše veřejných výdajů na vzdělávání v jednotlivých úrovních vzdělávání, veřejné výdaje na vzdělávání připadající na studenta či na občana. (European Commission. Joint Research Centre. Institute for the Protection and the Security of the Citizen., 2013)

3 Metodika

Praktická část práce analyzuje výši a dynamiku vládních výdajů na formální vzdělávání. Hlavním cílem práce je posoudit výši a dynamiku vládních výdajů na vzdělávání v České republice a určit postavení ČR ve srovnání s vybranými zeměmi. Dílčím cílem je zjistit, zda postavení ČR v Better life indexu odpovídá postavení ČR ve výši vynaložených prostředků do vzdělávání. Jako zdroje dat primárně využívá statistickou databázi OECD.

V první části se práce věnuje deskripci vládních výdajů na vzdělávání v České republice v mezinárodním srovnání a v čase se zeměmi OECD. Z dostupnosti dat se odvíjí délka posuzované časové řady, kdy cílem je vybrat vždy tu nejdelší, abychom byli schopni pozorovat vývoj v čase. Kvůli přehlednosti jsou využívány tabulky a grafy. Tabulky obsahují vždy údaje o 13 vybraných zemích a grafy tuto škálu ještě rozšiřují. Pro srovnání s ČR v tabulkách jsou vybrány sousední země Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko a Maďarsko, jakožto člen Visegrádské čtyřky, dále členské země EU Finsko a Estonsko, jelikož žáci v těchto zemích dosahují výborných výsledků v šetření PISA. Z evropských států jsou do tabulek zahrnuty ještě Francie a Velká Británie a z mimoevropských zemí jsou vybrány USA, Japonsko a Izrael. Také je ČR srovnávána s průměrem zemí OECD. Jako země OECD jsou označovány státy, které jsou členy této organizace. V současné době má OECD 38 členů, mezi které patří Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Holandsko, Chile, Irsko, Island, Itálie, Izrael, Japonsko, Kanada, Kolumbie, Korea, Kostarika, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Mexiko, Německo, Norsko, Nový Zéland, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, USA a Velká Británie.

Pro srovnání vládních výdajů na vzdělávání jsem zvolila následující postup:

1. Pro základní představu o velikosti výdajů, se nejprve podíváme na skutečnou výši vládních výdajů na vzdělávání v ČR a v jiných zemích OECD. Abychom byli schopni mezinárodního srovnání, je výše vládních výdajů uvedena v USD v paritě kupní síly. Časová řada pro tuto analýzu je zvolena od roku 2017 až do roku 2021.
2. Jelikož potřebujeme údaje, které bychom mezi sebou mohli srovnávat, využijeme zjištěná data z předchozí analýzy a přepočteme je na jednoho obyvatele. Také

zobrazíme v grafu poměr vládních a soukromých výdajů na vzdělávání připadající na jednoho obyvatele.

3. K dalšímu srovnání využijeme HDP. Ukazatel nám vznikne srovnáním výše vládních výdajů na vzdělávání a HDP, který je vyjádřen jako procentní podíl. Tento podíl následně porovnáme s jinými státy. Časová řada pro tento ukazatel je zvolena od roku 2007 do roku 2021. Jako zdroj dat slouží statistika OECD Government at a Glance, která data čerpá z databází OECD National Accounts Statistics a Eurostat Government Finance Statistics.
4. Porovnáme, jaký podíl z celkových vládních výdajů připadá na vládní výdaje na vzdělávání. Časová řada je zvolena od roku 2007 do roku 2021. A poté se podíváme blíže na strukturu vládních výdajů za rok 2021 v ČR a Izraeli, jelikož Izrael je zemí, která v roce 2021 vydávala na vzdělávání největší procentní podíl z celkových vládních výdajů.
5. Dále se podíváme na to, kolik procent jde do vzdělávání z vládních výdajů a kolik ze soukromého sektoru. Rozlišíme to podle vzdělávacích úrovní ISCED 11, konkrétně rozlišíme primární vzdělávání (ISCED 1), sekundární vzdělávání (ISCED 2,3 a 4) a terciální vzdělávání (ISCED 5,6,7 a 8).

Pomocí těchto metod zjistíme pozici ČR v mezinárodním srovnání.

Ve druhé části se práce zabývá Better life indexem, kdy pomocí korelační analýzy hledá souvislosti mezi výší vládních výdajů na vzdělávání a Better life indexem. Musíme si však uvědomit, že korelace je lineární závislost mezi dvěma veličinami, nikoliv příčinná. Pokud tedy spolu dvě veličiny pozitivně korelují, nemusí to nutně znamenat, že jedna veličina ovlivňuje druhou.

Pro korelační analýzu využijeme všechny části Better life indexu, nejvíce se však budeme věnovat ukazateli vzdělávání, který se skládá ze tří proměnných: počet let vzdělávání, studentské dovednosti a dosažené vzdělání. Pro analýzu využijeme Better life index z roku 2022. Výše vládních výdajů na vzdělávání je v korelační analýze zastoupena již zkoumaným ukazatelem, konkrétně podílem na HDP. Abychom zajistili lepší vypovídací schopnost, tento podíl nejprve zprůměrujeme s posledními roky (průměr 10 let), jelikož vzdělávání není veličina, která by se lehce dala ovlivnit vynaloženými výdaji v daném

roce, nýbrž podoba vzdělávání v jednotlivých zemích je utvářena po řadu let. Pro analýzu proměnné vzdělávání se využijí i průměry podílu HDP za posledních 5 a 15 let, průměrné výdaje na obyvatele a průměrný podíl k HDP na primární a sekundární vzdělávání.

Korelační analýza se provede pro každou z proměnných v Better life indexu. K této analýze je využit statistický software STATISTICA, který mimo grafu i přímo určí hodnotu korelačního koeficientu, který může nabývat hodnot $\langle -1; 1 \rangle$. Pokud je hodnota korelačního koeficientu 0, znamená to, že veličiny na sobě nezávisí. Předpoklad je, že vyšší výdaje na vzdělávání by měly odpovídat vyšší pozici v Better life indexu.

Korelační koeficient se vypočítá jako poměr kovariance veličin X a Y k součinu směrodatných odchylek veličin X a Y:

$$\text{corr}(X; Y) = \frac{\text{cov}(X; Y)}{\text{var}(X) \times \text{var}(Y)}$$

Následně musíme výsledný odhad výběrového korelačního koeficientu ověřit, zda je statisticky významný. To vede k formulaci dvojice hypotéz:

$$H_0 : \text{corr}(X; Y) = 0$$

$$H_A : \text{corr}(X; Y) \neq 0$$

Testování hypotéz statistické významnosti výběrového korelačního koeficientu se provede na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ (interval spolehlivosti 0,95). Software nám zobrazí jednotlivé p-hodnoty k daným testům a my následně budeme moci rozhodnout o zamítnutí hypotézy H_0 . (Klicnarová & Houda, 2017)

Po těchto analýzách jsme schopni zodpovědět otázku, zda postavení ČR v Better life indexu v proměnné vzdělávání odpovídá pozici ČR ve výši vládních výdajů na vzdělávání.

4 Analýza vládních výdajů na vzdělávání

Na úvod si pro představu ukážeme skutečnou výši vynaložených vládních výdajů na vzdělávání. Také nás bude zajímat, jaký vývoj tyto peněžní prostředky mají.

Než ale začneme se samotnými analýzami, měli bychom si zde ujasnit, jaké výdaje OECD označuje jako vládní výdaje na vzdělávání. Vládní výdaje na vzdělávání zahrnují výdaje veřejných orgánů na všech vládních úrovních. Výdaje, které přímo nesouvisejí se vzděláváním, jako jsou kultura, sport a aktivity mládeže, nejsou zahrnuty, pokud nejsou poskytovány jako doplňkové služby u vzdělávání.

Pro znázornění výše vládních výdajů na vzdělávání nám poslouží následující tabulka č. 9, která zobrazuje výši vládních výdajů na vzdělávání ve vybraných zemích za roky 2017, 2018, 2019, 2020 a 2021. Ceny jsou zde zobrazeny v amerických dolarech v paritě kupní síly.

Tabulka 10: Celkové vládní výdaje na vzdělávání v mil. USD v PPP

Stát	Roky					Průměr
	2017	2018	2019	2020	2021	
Česká republika	16699,91	19987,17	23266,66	23775,78	25687,82	21883,47
Estonsko	2530,808	2984,269	3208,73	3417,114	3543,336	3136,851
Finsko	14804,5	15176,81	16284,13	17390,37	18283,94	16387,95
Francie	160784,3	166270,2	181280,6	181600,1	191159,3	176218,9
Izrael	23923,79	25162,85	26014,21	26556,04	32152,22	26761,82
Japonsko	173128,2	175285,2	180509	192899,5	193726,5	183109,7
Maďarsko	14608,6	15627,55	16109,26	16251,24	18761,34	16271,6
Německo	183365,3	195397,6	211521,6	222955,1	233437,1	209335,3
Polsko	55972,58	60690,4	67635,24	70480,45	75145,61	65984,86
Rakousko	23066,98	24060,68	25872,88	26549,33	28115,37	25533,05
Slovensko	6361,307	6697,875	7849,605	8502,045	8914,544	7665,075
USA	1186532	1231128	1269762	1279377	1325985	1258557
Velká Británie	153615,5	154604,6	163458	180980,6	192672,9	169066,3

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z tabulky č. 10 je patrné, že výše vládních výdajů v ČR byla mezi lety 2017 až 2021 v průměru 21 883,47 mil. USD, to v přepočtu odpovídá přibližně 500 mil. Kč. Dále z tabulky můžeme vypočítat, že výše vládních výdajů na vzdělávání ve všech pozorovaných zemích konstantně roste. Jedním z důvodů může být do jisté míry inflace, avšak ta se ve vybraných letech např. v ČR držela pod úrovní 4 %, a tudíž jen z části vysvětluje rostoucí trend vládních výdajů na vzdělávání.

4.1 Analýza celkových vládních výdajů na vzdělávání přepočtených na jednoho obyvatele

Jedním z vhodných ukazatelů pro mezinárodní srovnání je přepočítat celkovou výši vládních výdajů na vzdělávání na jednoho obyvatele, jelikož lze předpokládat, že čím více obyvatel má daný stát, tím více peněžních prostředků by měl vynakládat do vzdělávání.

Následující tabulka zobrazuje výši vládních výdajů na vzdělávání připadající na jednoho obyvatele dané země za roky 2017, 2018, 2019, 2020 a 2021, také je zde průměr za tyto roky. Dané hodnoty jsou uvedeny v amerických dolarech v PPS.

Tabulka 11: Vládní výdaje na vzdělávání vyjádřené v USD v PPS na jednoho obyvatele

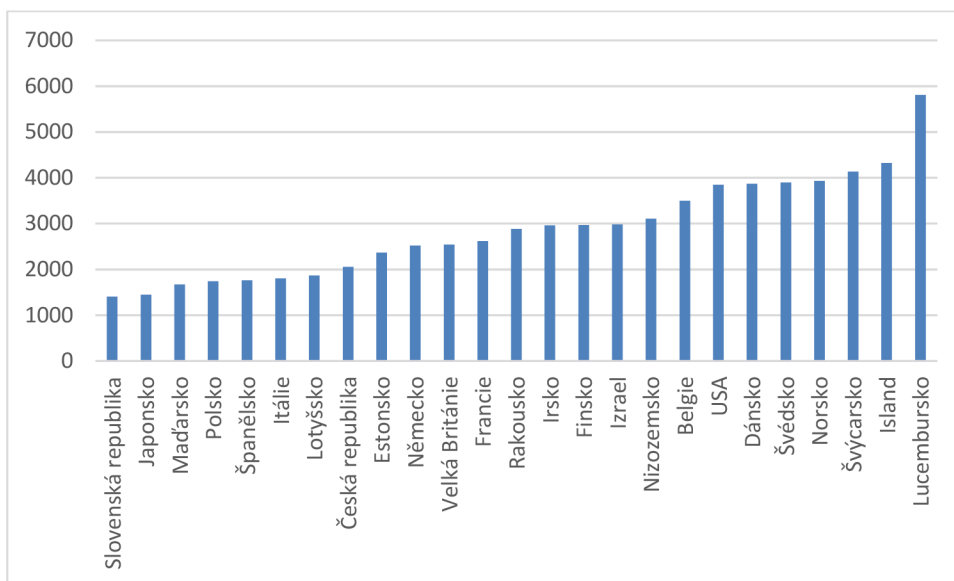
Stát	Roky					Průměr
	2017	2018	2019	2020	2021	
Česká republika	1578,62	1883,79	2184,70	2223,29	2400,33	2054,15
Estonsko	1923,64	2262,30	2422,01	2571,41	2664,03	2368,68
Finsko	2690,11	2752,85	2951,14	3147,41	3304,05	2969,11
Francie	2406,60	2480,67	2698,53	2697,56	2825,43	2621,76
Izrael	2772,62	2860,08	2900,91	2905,33	3461,04	2980,00
Japonsko	1363,94	1383,40	1427,59	1528,92	1535,73	1447,92
Maďarsko	1491,04	1598,18	1648,38	1663,46	1928,04	1665,82
Německo	2222,03	2360,09	2547,86	2680,82	2807,25	2523,61
Polsko	1474,01	1598,10	1781,15	1856,79	1985,88	1739,19
Rakousko	2629,36	2727,27	2920,59	2982,71	3147,48	2881,48
Slovensko	1170,36	1230,52	1440,18	1557,76	1632,77	1406,32
USA	3661,27	3779,57	3881,04	3891,71	4013,49	3845,42
Velká Británie	2333,02	2332,82	2452,59	2700,17	2876,71	2539,06

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

V tabulce č. 11 můžeme vidět, že výše vládních výdajů na vzdělávání připadající v ČR na jednoho obyvatele byla v průměru ve vybraných letech ve výši 2054,15 USD, to pro představu odpovídá necelým 50 000 Kč. Je zde patrný konstantní růst v letech, ten není způsoben rapidním snižujícím se trendem počtu obyvatel, nýbrž konstantním růstem celkových vládních výdajů na vzdělávání, jak jsme zjistili v tabulce č. 10.

Pro přehlednější analýzu postavení ČR ve výši vládních výdajů na vzdělávání připadající na obyvatele poslouží následující graf. Zde jsou zobrazeny průměrné vládní výdaje na vzdělávání připadající na jednoho obyvatele za roky 2017 až 2021.

Graf 1: Vládní výdaje na vzdělávání připadající na jednoho obyvatele v dané zemi v průměru za roky 2017-2021

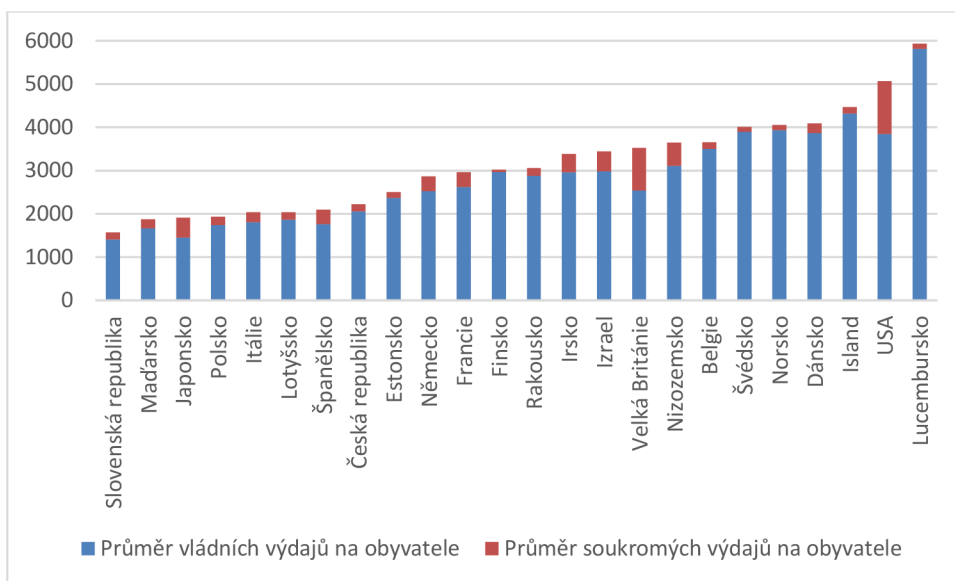

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z grafu je patrné, že nejnižší výdaje připadající na jednoho obyvatele mělo v průměru Slovensko, a naopak nejvyšší Lucembursko. Česká republika se umístila v první polovině a zaznamenala vyšší výdaje na jednoho obyvatele než Japonsko, Maďarsko a Polsko. Z našich vybraných zemích zaznamenalo nejvyšší výdaje na obyvatele USA.

Pro představu porovnání vládních výdajů a soukromých výdajů do vzdělávání slouží následující graf č. 2. Graf názorně ukazuje výdaje na vzdělávání přepočtené na jednoho obyvatele vynakládané vládou a soukromým sektorem.

Graf 2: Vládní a soukromé výdaje na vzdělávání připadající na jednoho obyvatele v dané zemi v průměru za roky 2017-2021

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z grafu je patrné, že nejvyšší celkové (vládní a soukromé) výdaje na vzdělávání přepočtené na jednoho obyvatele má Lucembursko, i když soukromé výdaje jsou nízké, kompenzují to výdaje vládní. Vysoký podíl soukromých výdajů na vzdělávání mají státy Velká Británie a USA. Naopak nízký podíl je u států Švédsko a Norsko. Nejnižší celkové výdaje na vzdělávání přepočtené na jednoho obyvatele má Slovensko. Česká republika dosahuje vyšších celkových výdajů na jednoho obyvatele než státy Maďarsko, Japonsko, Polsko, Itálie, Lotyšsko a Španělsko.

4.2 Analýza vládních výdajů na vzdělávání vyjádřených jako podíl k HDP

Dalším vhodným ukazatelem pro mezinárodní srovnání je vztah vládních výdajů na vzdělávání k HDP daných zemí.

Následující dvě tabulky ukazují vládní výdaje na vzdělávání vyjádřené jako procentní podíl k HDP. První tabulka obsahuje údaje od roku 2007 do roku 2014. Druhá tabulka zobrazuje hodnoty od roku 2015 do roku 2021 a také průměrný podíl od roku 2007 do roku 2021.

Tabulka 12: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP (2007-2014)

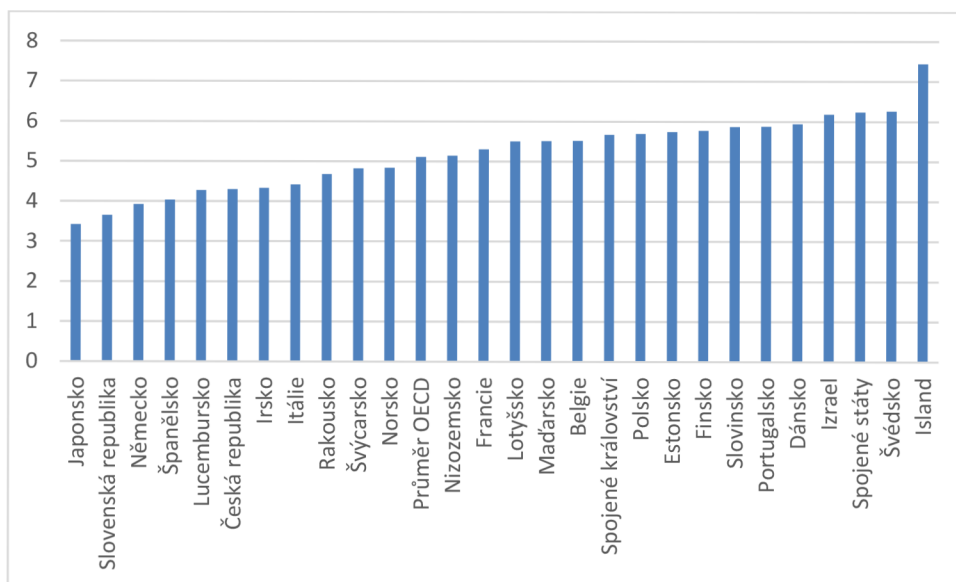
Stát	Roky							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká republika	4,3	4,3	4,62	4,61	4,59	4,54	4,52	4,53
Estonsko	5,74	6,48	7,02	6,52	6,08	6,13	5,91	5,52
Finsko	5,77	5,82	6,48	6,54	6,42	6,4	6,36	6,34
Francie	5,3	5,39	5,67	5,64	5,48	5,49	5,49	5,49
Izrael	6,18	6,45	6,47	6,55	6,49	6,76	6,87	6,84
Japonsko	3,42	3,47	3,78	3,61	3,63	3,6	3,6	3,59
Maďarsko	5,51	5,29	5,36	5,48	5,05	4,67	4,71	5,2
Německo	3,92	3,94	4,34	4,38	4,3	4,27	4,36	4,31
Polsko	5,69	5,64	5,41	5,59	5,47	5,42	5,36	5,32
Rakousko	4,68	4,84	5,11	5,11	4,98	5	5,02	4,93
Slovensko	3,65	3,69	4,48	4,52	4,27	4,02	4,13	4,04
USA	6,24	6,44	6,74	6,69	6,5	6,25	6,23	6,13
Velká Británie	5,67	5,78	6,2	6,24	5,81	5,59	5,31	5,32
Průměr OECD	5,11	5,28	5,68	5,58	5,45	5,38	5,34	5,31

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z tabulky č. 12 je patrné, že mezi roky 2007 a 2014 státy zaznamenaly změnu procentního podílu k HDP okolo 1 %. V roce 2007 a 2008 měla ČR tento podíl ve výši 4,3 %, v roce 2009 mírně vzrostl na hodnotu 4,62 %, od roku 2010 zase mírně klesal a v roce 2014 se dostal na hodnotu 4,53 %. Průměr podílů zemí OECD se mezi lety 2007 a 2014 nacházel v rozmezí 5,11 % až 5,68 %.

Pro přehlednější srovnání využijeme následující grafy, které zobrazují hodnoty z roku 2007 a z roku 2014.

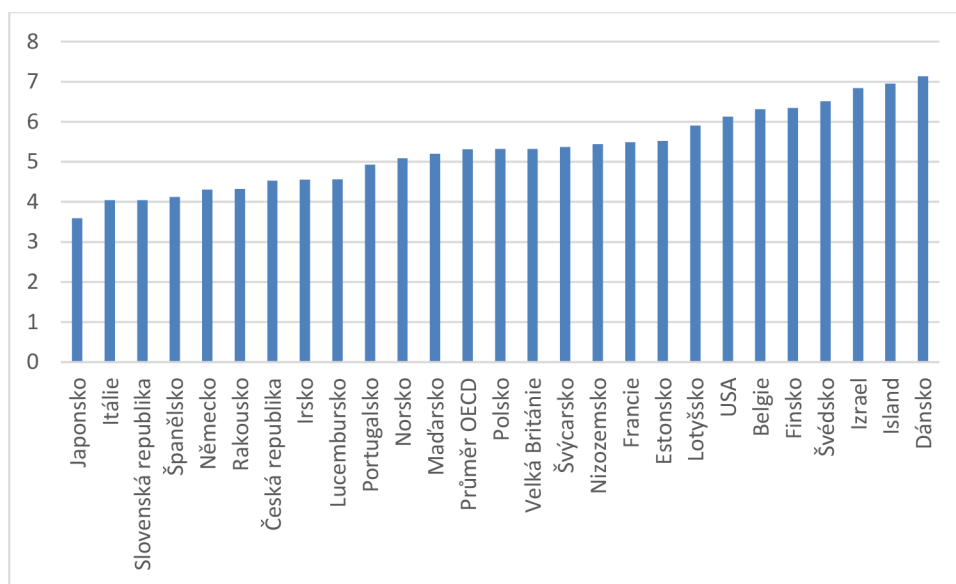
Graf 3: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP pro rok 2007

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

V grafu č.3 můžeme vidět, že průměrný podíl zemí OECD dosahoval v roce 2007 5,11 % a ČR se nacházela pod tímto průměrem. Pod průměrem zemí OECD se rovněž nacházelo Japonsko, Slovensko, Německo a Rakousko. Nejvyšší podíl k HDP z našich vybraných zemí mělo USA, konkrétně dosáhlo hodnoty 6,24 %, a hned pod USA se nacházel Izrael s procentním podílem ve výši 6,18 %.

Graf 4: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP pro rok 2014

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Graf č.4 zobrazuje vládní výdaje na vzdělávání ku HDP za rok 2014. Z grafu je zřejmé, že postavení ČR v porovnání s rokem 2007 se příliš nezměnilo, v pomyslném žebříčku přeskočila ČR Rakousko. Japonsko zůstalo i v roce 2014 na posledním místě a Slovensko, Německo a Rakousko se byly v postavení i v roce 2014 pod ČR. Těsně nad průměrem OECD se nacházelo Polsko s hodnotou 5,32 %. Největší podíl k HDP zaznamenalo Dánsko a z našich vybraných zemí se v roce 2014 nejvýše nacházel Izrael, po něm následovalo Finsko a USA.

Vládní výdaje na vzdělávání vztahované k HDP jsou pospány i v následující tabulce č. 13. Jsou zde zobrazeny údaje od roku 2015 do roku 2021 a také je zde průměr hodnot od roku 2007 do roku 2021.

Tabulka 13: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP pro roky 2015-2021 a průměr let 2007-2021

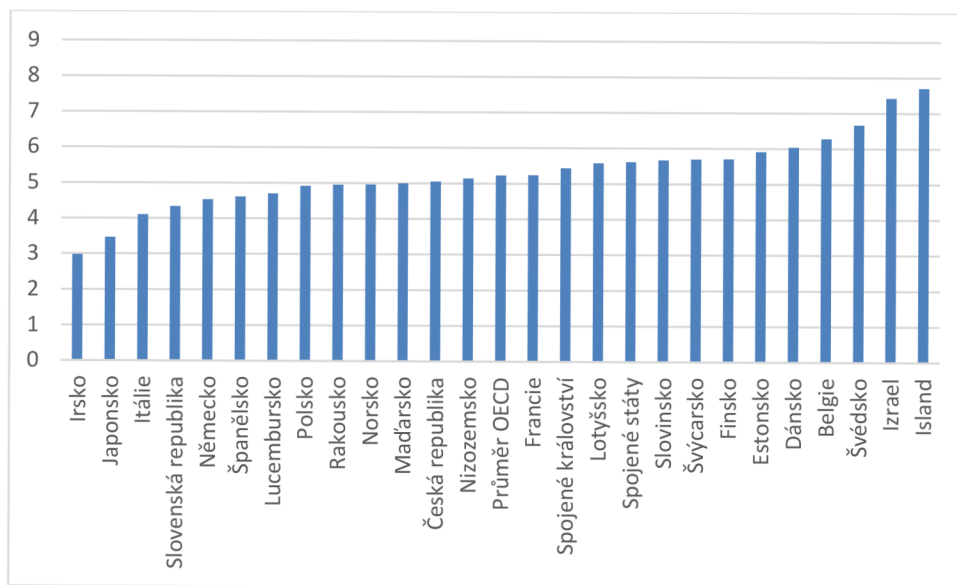
Státy	Roky							Průměr
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Česká republika	4,4	3,94	4,06	4,57	4,86	5,06	5,05	4,53
Estonsko	5,92	5,66	5,68	6,2	6,11	6,41	5,91	6,09
Finsko	6,19	6,05	5,65	5,55	5,61	5,86	5,71	6,05
Francie	5,45	5,41	5,39	5,32	5,25	5,43	5,24	5,43
Izrael	6,78	6,81	6,98	7,07	6,97	7,02	7,42	6,78
Japonsko	3,44	3,34	3,29	3,28	3,34	3,6	3,46	3,50
Maďarsko	5,2	4,96	5,06	5,01	4,69	4,76	5	5,06
Německo	4,25	4,2	4,18	4,27	4,37	4,63	4,53	4,28
Polsko	5,28	4,99	4,92	4,99	5,02	5,12	4,92	5,28
Rakousko	4,93	4,89	4,84	4,78	4,81	5,08	4,95	4,15
Slovensko	4,16	3,85	3,88	3,92	4,24	4,45	4,33	4,11
Spojené státy	6,09	6,12	6,05	5,96	5,9	6	5,62	6,20
Velká Británie	5,2	5,07	5,05	4,94	4,9	5,62	5,44	5,48
Průměr OECD	5,24	5,12	5,09	5,12	5,17	5,43	5,23	5,30

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z tabulky č. 13 je patrné, že ČR v roce 2015 měla podíl ve výši 4,4 %, v roce 2016 hodnota klesla na 3,94 %, mezi lety 2017 a 2021 docházelo ke zvýšení podílu až na konečnou hodnotu 5,05 %. Průměr hodnot ČR mezi lety 2007 a 2021 byl ve výši 4,53 %. Průměrná hodnota z roků 2007–2021 zemí OECD byla ve výši 5,30 %.

Následující grafy č. 5 a 6 zobrazují vládní výdaje na vzdělávání zobrazené jako podíl k HDP pro rok 2021 a průměr za roky 2007 až 2021.

Graf 5: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP pro rok 2021

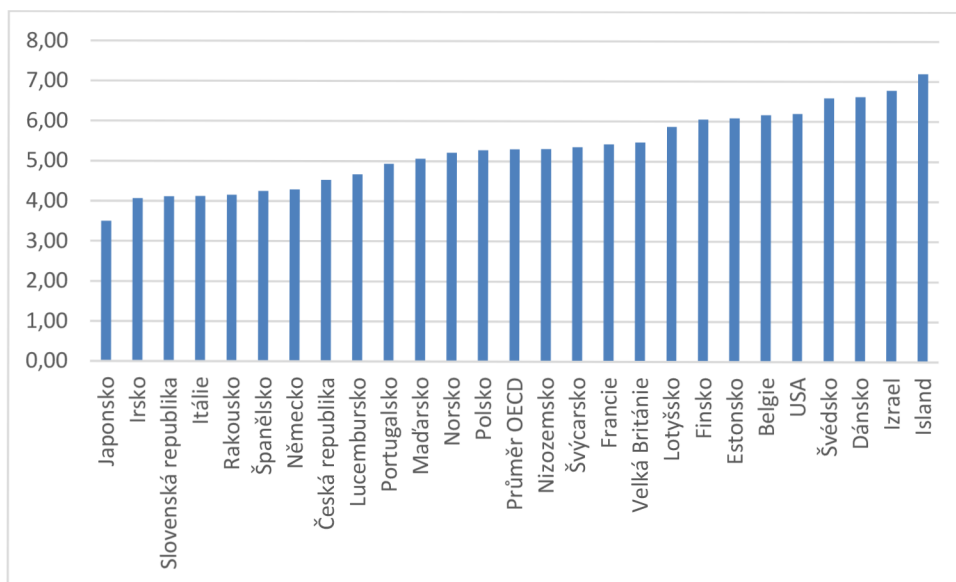

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

V grafu č. 5 můžeme vidět, že Česká republika si své postavení v porovnání s jinými zeměmi vylepšila, stále se i v roce 2021 nacházela pod průměrem zemí OECD, již ale pouze o 0,18 %. ČR měla vyšší podíl než Japonsko, Slovensko, Německo, Polsko, Rakousko a Maďarsko. Nejvyšší podíl k HDP měl Island a za ním následoval Izrael.

Následující graf zobrazuje postavení zemí po zprůměrování hodnot od roku 2007 do roku 2021.

Graf 6: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP za průměr v jednotlivých letech 2007–2021

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z grafu č. 6 je patrné, že ČR je podle očekávání i zde pod průměrem zemí OECD, stejně tak jako Japonsko, Slovensko, Rakousko, Německo, Maďarsko a Polsko. Největší podíl k HDP měl v průměru Island a za ním Izrael s hodnotou 6,78 %.

4.3 Analýza vládních výdajů na vzdělávání v porovnání s celkovými vládními výdaji

Výše vládních výdajů tedy i výdajů na vzdělávání úzce souvisí s hospodářskou politikou dané vlády. Každá vláda má k dispozici určitý rozpočet a do jisté míry je na ní kolik peněžních prostředků vynaloží do konkrétních oblastí. Pro tyto účely vytvořila OECD vytvořila COFOG, jedná se o klasifikaci funkcí vlád. Klasifikace rozlišuje výdaje vlád na obecné veřejné služby, obranu, veřejný pořádek a bezpečnost, hospodářské záležitosti, ochranu životního prostředí, bydlení a občanská vybavenost, zdraví, rekreace, kultura a náboženství, vzdělávání a sociální ochrana. Abychom věděli, co si pod jednotlivými odvětvími představít, COFOG rovněž jednotlivé oblasti více popisuje a uvádí, jaké výdaje přesně zahrnují. Pro lepší pochopení si níže vypíšeme, jaké vládní výdaje obsahují jednotlivé odvětví dle klasifikace COFOG:

- Obecné veřejné služby: výdaje na výkonné a zákonodárné orgány, na finanční a fiskální záležitosti, vnější záležitosti, zahraniční ekonomickou činnost, výzkum a vývoj související s obecnými veřejnými službami
- Obrana: civilní obrana, zahraniční vojenská pomoc, výzkum a vývoj související s obranou
- Veřejný pořádek a bezpečnost: policejní služby, služby požární ochrany, soudy, věznice, výzkum a vývoj související s veřejným pořádkem a bezpečností
- Hospodářské záležitosti: zemědělství, lesnictví, rybolov, palivo a energie, těžba, výroba a stavebnictví, doprava, ostatní průmyslová odvětví a výzkum a vývoj související s hospodářskými záležitostmi
- Ochrana životního prostředí: nakládání s odpady, odpadové hospodářství s vodou, snížení znečištění, ochrana biologické rozmanitosti a krajiny a výzkum a vývoj související s ochranou životního prostředí
- Bydlení a občanská vybavenost: rozvoj bydlení, zásobování vodou, pouliční osvětlení a výzkum a vývoj související s bydlením a občanskou vybaveností
- Zdraví: zdravotnické přístroje a vybavení, ambulantní služby, nemocniční služby, veřejné zdravotní služby a výzkum a vývoj související se zdravotnictvím

- Rekreace, kultura a náboženství: rekreační a sportovní služby, kulturní služby, vysílací a vydavatelské služby, náboženské a jiné komunitní služby a výzkum a vývoj související s kulturou a náboženstvím
 - Vzdělávání: předškolní, základní, střední a terciální vzdělávání, vzdělávání nedefinované dle úrovně vzdělávání, doplňkové služby ke vzdělávání
 - Sociální ochrana: pomoc lidem se zdravotním a jiným postižením, různé sociální dávky a příspěvky na nezaměstnanost a bydlení, starobní a jiné důchody
- ([https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_\(COFOG\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Classification_of_the_functions_of_government_(COFOG)))

Následující tabulky č. 14 a 15 ukazují kolik procent z celkových vládních výdajů zaujímají právě výdaje na vzdělávání.

Tabulka 14: Vládní výdaje na vzdělávání vyjádřeny jako procentní podíl k celkovým vládním výdajům (2007–2014)

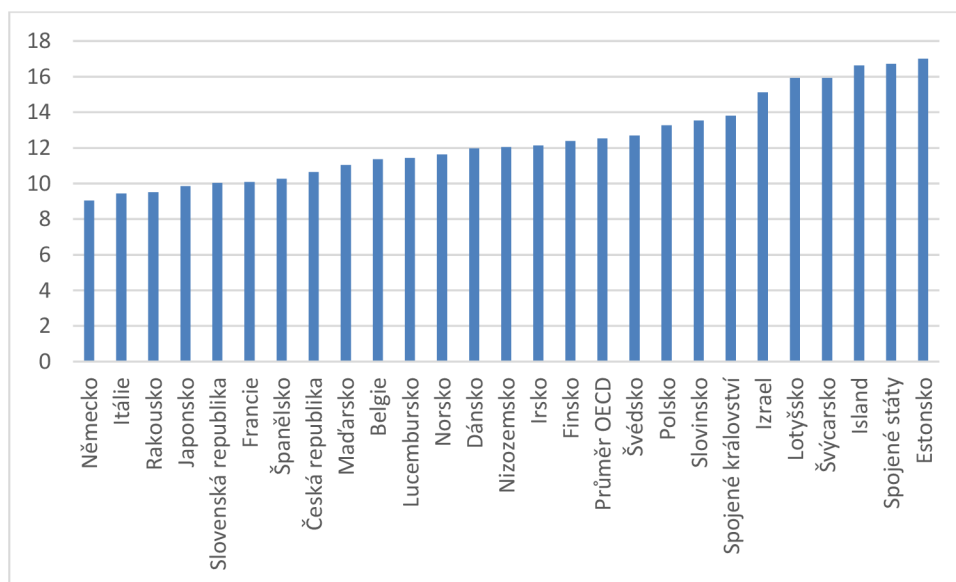
Stát	Rok							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Česká republika	10,64	10,52	10,42	10,57	10,62	10,16	10,6	10,63
Estonsko	17	16,43	15,3	16,18	16,26	15,62	15,38	14,62
Finsko	12,39	12,16	11,98	12,13	11,97	11,55	11,2	11,07
Francie	10,09	10,11	9,92	9,92	9,74	9,61	9,6	9,59
Izrael	15,12	15,33	15,32	16,16	16,19	16,77	16,99	17,56
Japonsko	9,86	9,56	9,37	9,21	8,97	8,94	8,9	8,98
Maďarsko	11,05	10,86	10,6	11,22	10,28	9,52	9,41	10,39
Německo	9,04	8,92	9	9,1	9,49	9,5	9,69	9,73
Polsko	13,27	12,76	12,02	12,08	12,31	12,48	12,34	12,39
Rakousko	9,51	9,71	9,43	9,68	9,79	9,76	9,73	9,41
Slovensko	10,03	9,96	10,08	10,74	10,32	9,77	9,71	9,33
Spojené království	13,81	13,04	13,15	13,24	12,73	12,27	12,13	12,36
USA	16,71	16,22	15,6	15,56	15,51	15,6	16,02	16
Průměr OECD	12,54	12,28	12,2	12,16	12,1	12,06	11,95	12,07

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z tabulky č. 14 je zřejmé, že ČR v letech 2007, 2010, 2011, 2013 a 2014 vynaložila na vzdělávání okolo 10,6 % z celkových vládních výdajů. Nejmenší podíl z celkových výdajů ČR vynaložila v roce 2012, konkrétně 10,16 %. Je zajímavé, že v Estonsku v roce 2007 byly výdaje na vzdělávání v poměru k celkovým vládním výdajům ve výši 17 % a postupně klesaly až v roce 2014 dosáhly výše 14,62 %. Kdežto opačný příklad můžeme pozorovat u Izraele, který v roce 2007 měl tento podíl ve výši 15,12 % a v roce 2014 dosáhl na 17,56 %. Pokud se podíváme i na ostatní státy z tabulky, můžeme si povšimnout, že se změny v podílech v průběhu let pohybovaly většinou do výše 1,5 %. Výjimkou je pouze Maďarsko, které zaznamenalo nejnižší podíl v roce 2013 ve výši 9,41 % a naopak nejvyšší v roce 2010 ve výši 11,22 %. Průměr zemí z OECD byl mezi roky 2007 až 2014 v rozmezí 11,95 % až 12,54 %.

K přehlednějšímu srovnání postavení zemí na základě výše podílu výdajů na vzdělávání k celkovým vládním výdajům v roce 2007 slouží následující graf č. 7.

Graf 7: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentuální podíl k celkovým vládním výdajům pro rok 2007

Zdroj: Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z předešlého grafu jsme schopni vyčíst, že v roce 2007 mělo nejvyšší podíl Estonsko, jak bylo řečeno, podíl byl ve výši 17 %. Na druhém místě za Estonskem se nacházely USA. Nejnižší průměr k celkovým výdajům mělo Německo. V roce 2007 se ČR nacházela pod průměrem zemí z OECD, nýbrž její podíl byl vyšší než Rakouska, Japonska,

Slovenska a Francie. Maďarsko obsadilo pomyslnou příčku před ČR. Vyšší podíl k celkovým vládním výdajům, než byl průměr států OECD z našich vybraných zemí Polsko, Velká Británie a Izrael.

Následující tabulka č. 15 nám ukazuje pokračování tabulky č. 14, konkrétně její rozšíření od roku 2015 do roku 2021, a také zprůměrovaný podíl od roku 2007 do roku 2021.

Tabulka 15: Vládní výdaje na vzdělávání vyjádřeny jako procentní podíl k celkovým vládním výdajům (2015–2021)

Stát	Rok							Průměr
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Česká republika	10,49	9,92	10,43	11,26	11,83	10,73	10,86	10,65
Estonsko	14,98	14,36	14,49	15,8	15,52	14,28	14,25	15,36
Finsko	10,97	10,87	10,53	10,39	10,52	10,24	10,23	11,21
Francie	9,59	9,54	9,55	9,56	9,48	8,82	8,88	9,60
Izrael	17,79	17,73	17,9	17,79	17,79	15,46	18,16	16,80
Japonsko	8,81	8,63	8,57	8,56	8,58	7,63	7,78	8,82
Maďarsko	10,32	10,6	10,83	10,85	10,18	9,33	10,35	10,39
Německo	9,62	9,46	9,47	9,63	9,71	9,19	8,84	9,36
Polsko	12,66	12,07	11,87	12,03	11,99	10,6	11,17	12,14
Rakousko	9,64	9,77	9,81	9,8	9,88	8,96	8,84	9,58
Slovensko	9,13	9,05	9,82	9,88	10,47	9,94	9,35	9,84
Spojené království	12,29	12,25	12,28	12,11	12,02	10,73	11,23	12,38
USA	16,05	15,97	15,89	15,69	15,34	12,68	12,51	15,42
Průměr OECD	12,08	12	12,1	12,19	12,21	11,2	11,37	12,03

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

V tabulce č. 15 můžeme vidět, že podíl výdajů na vzdělávání na celkových vládních výdajích ČR byl v roce 2015 ve výši 10,49 %, v roce 2016 zaznamenal pokles na hodnotu 9,92 %, v roce 2017 zase nárůst na hodnotu 10,43 %, v následujících dvou letech bylo zaznamenáno navýšení tohoto podílu až na hodnotu 11,83 % a v roce 2021 byla tato hodnota ve výši 10,86 %. Zprůměrovaný podíl z hodnot mezi lety 2007 a 2021 za ČR byl 10,65 %.

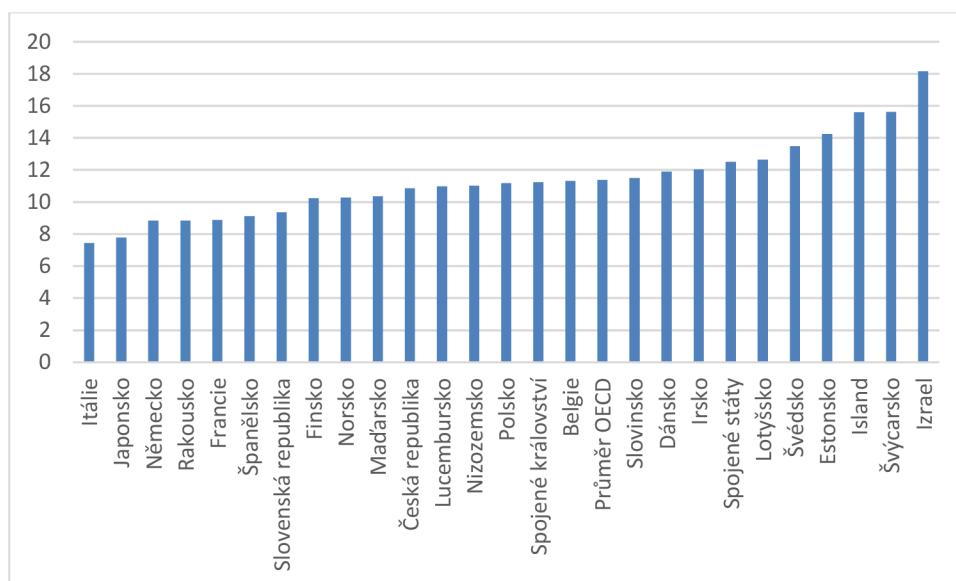
Zajímavý je zmiňovaný pokles mezi lety 2019 a 2020, který je viditelný i u jiných států. V USA byl tento meziroční pokles v podílu dokonce vyšší než 2,5 %. U zbývajících

států byla tato změna okolo 1 %. Jako příčina této změny se nabízí pandemie Covid-19, kvůli které přešlo spousta škol na distanční výuku a v důsledku stát díky tomuto opatření nemusel hradit v tomto roce některé běžné výdaje spojené se správou školských zařízení.

Většina z námi vybraných zemí i v roce 2021 měla obdobný podíl k celkovým výdajům jako v roce 2019, výjimkou jsou státy Izrael, Maďarsko a Polsko, jejichž podíl se přiblížil zpět k hodnotám před rokem 2019. V roce 2021 Izrael dokonce vynaložil 18,16 % z celkových vládních výdajů na vzdělávání.

Postavení ČR lépe ukazují následující grafy č. 8 a 9, na kterých můžeme vidět srovnání států podle hodnoty, která reprezentuje procento, jenž bylo z celkových vládních výdajů určeno na vzdělávání.

Graf 8: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentuální podíl k celkovým vládním výdajům pro rok 2021

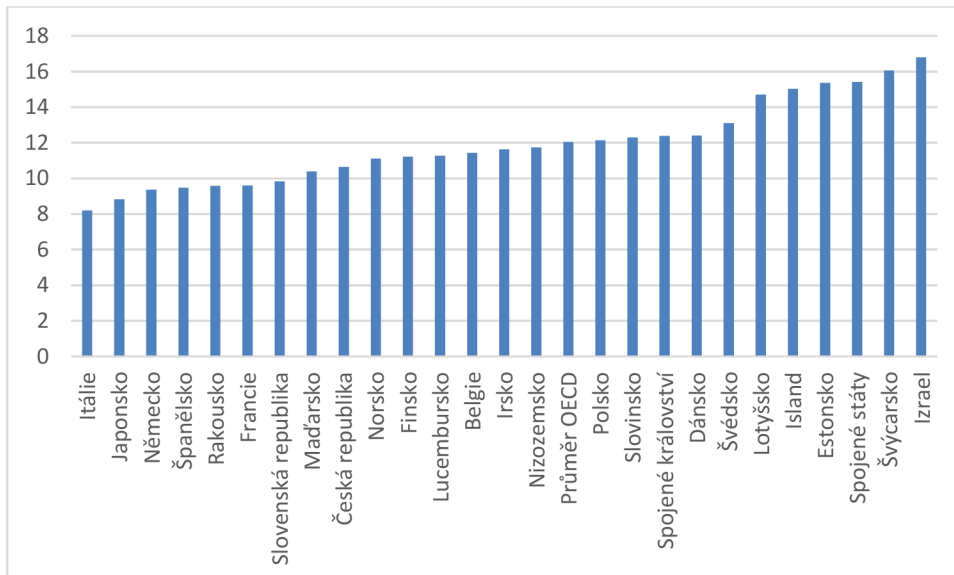

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Předchozí graf ukazuje postavení států v roce 2021. Podíl ČR byl pod průměrnou hodnotou zemí OECD, nicméně ČR měla větší podíl než Japonsko, Německo, Rakousko, Francie, Slovensko, Finsko a Maďarsko. Nejvyšší podíl z těchto zemí měla Itálie, a naopak největší Izrael. Nad průměrem zemí z OECD se také nacházely USA a Estonsko.

Následující graf č. 9 ukazuje postavení zemí na základě zprůměrovaných podílů od roku 2007 do roku 2021.

Graf 9: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentuální podíl k celkovým vládním výdajům v průměru za roky 2007-2021

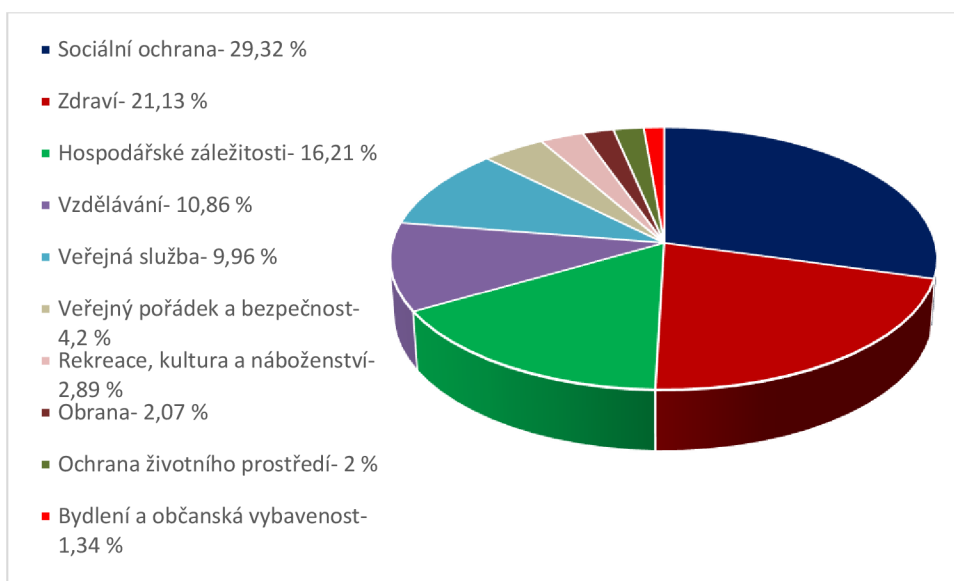
Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

V grafu č. 9 můžeme vidět, že největší část z celkových výdajů na vzdělávání vynaložil v průměru od roku 2007 do roku 2021 Izrael. Vysoký podíl měly rovněž státy Estonsko a USA. ČR se s průměrným podílem nachází pod úrovní průměru zemí OECD. Avšak ČR měla vyšší průměrný podíl než Japonsko, Německo, Rakousko, Francie, Slovensko a Maďarsko. Vyšší podíl než ČR mělo Finsko a také Polsko a Velká Británie, které měly i vyšší podíl než byl průměr v zemích OECD.

Pro zajímavost jsem vytvořila srovnání celkových vládních výdajů pro rok 2021 v České republice a Izraeli. Izrael jsem zvolila z toho důvodu, že v roce 2021 vynaložil z celkových vládních výdajů nejvyšší podíl na vzdělávání ve srovnání s jinými státy a i v průměru mezi lety 2007 a 2021 dosáhl nejvyššího podílu.

Následující graf č.10 ukazuje strukturu vládních výdajů v ČR za rok 2021. Koláčový graf ukazuje rozložení vládních výdajů do jednotlivých odvětví a v legendě grafu nalezneme i procenta, která určují, jaká část z celkových vládních výdajů byla vynaložena do konkrétních odvětvích.

Graf 10: Struktura vládních výdajů v České republice za rok 2021

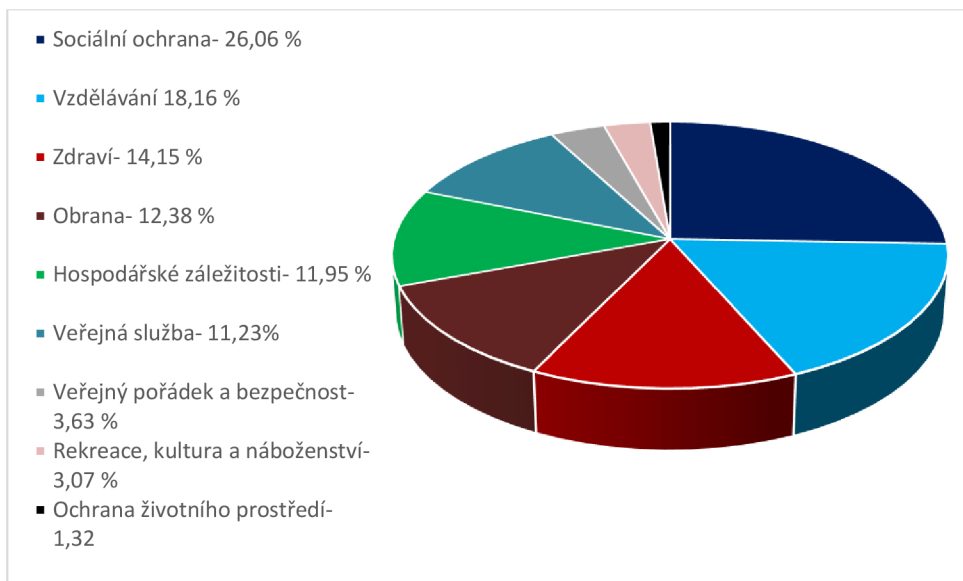

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z grafu č. 10 vyplývá, že v roce 2021 vláda ČR vynaložila největší část výdajů na sociální ochranu, konkrétně to bylo 29,32 % z celkových vládních výdajů. Naopak nejmenší část z výdajů poskytla vláda na bydlení a občanskou vybavenost, 1,34 % z celkových výdajů. Druhý největší podíl na celkových výdajích měly peněžní prostředky určené na zdravotní péči, 21,13 % z celkových vládních výdajů. Třetí největší část z celkových výdajů připadala na hospodářské záležitosti, konkrétně 16,21 %. Na vzdělávání vláda vyčlenila 10,86 % z celkových výdajů a na veřejnou službu 9,96 %. Dalších cca 10 % náleželo výdajům na veřejný pořádek a bezpečnost, rekreaci, kulturu a náboženství, obranu a ochranu životního prostředí.

Pro srovnání struktury celkových vládních výdajů v ČR nám poslouží následující graf č. 11, který zobrazuje strukturu celkových vládních výdajů v Izraeli.

Graf 11: Struktura vládních výdajů v Izraeli za rok 2021

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Pokud srovnáme strukturu vládních výdajů ČR a Izraele v roce 2021, zjistíme, že Izrael vynaložil z celkových výdajů 18,16 % na vzdělávání, to je o necelých 8 % více než ČR. Výdaje na vzdělávání v Izraeli zaujímaly druhou největší výdajovou položku vlády za rok 2021. Největší část z celkových výdajů byla určena na sociální ochranu, konkrétně 26,06 %. Dále Izrael měl na zdravotní péči vyčleněno z celkových výdajů 14,15 % a na obranu překvapivých 12,38 %, v porovnání s ČR to je o 10 % více. Na hospodářské záležitosti měl Izrael 11,95 % a na veřejnou službu 11,23 % z celkových výdajů. Ostatní vládní výdaje tvořily cca 7,5 % z celkových vládních výdajů. ČR měla vyšší procentní podíl na celkových výdajích u výdajů na zdravotní péči a u výdajů na hospodářské záležitosti.

4.4 Analýza výdajů na vzdělávání při rozlišení vládních výdajů a výdajů soukromého sektoru

Vzdělávací instituce, ať již veřejné či soukromé, získávají finanční prostředky od vlády, ze soukromého sektoru či z mezinárodních fondů. Vládní výdaje na vzdělávání jsme si již charakterizovali výše a mezi výdaje soukromého sektoru zahrneme finanční prostředky od domácností a jiných soukromých subjektů.

Pro naši analýzu nás bude zajímat zejména to kolik procent z finančních prostředků poskytuje vzdělávacím institucím vláda a kolik soukromý sektor. Zaměříme se i na rozdíly těchto procent u různých úrovní vzdělávání. Využijeme členění na primární, sekundární a terciální vzdělávání.

V následující tabulce č. 16 jsou zobrazeny procentní účasti na financování vzdělávacích institucí za rok 2020.

Tabulka 16: Rozložení vládních výdajů a výdajů soukromého sektoru do vzdělávání podle jednotlivých vzdělávacích úrovní (Primární, Sekundární) za rok 2020 (podíly jsou zobrazeny v procentech)

Stát	Primární vzdělávání		Sekundární vzdělávání	
	Vládní výdaje	Soukromý sektor	Vládní výdaje	Soukromý sektor
Česká republika	94,22	5,78	92,48	7,52
Estonsko	96,64	3,24	96,66	3,12
Finsko	99,60	0,40	99,31	0,65
Francie	94,12	5,87	90,11	9,87
Izrael	95,79	4,21	87,48	12,52
Japonsko	98,82	1,18	88,34	11,66
Maďarsko	86,07	13,93	84,47	15,53
Německo	98,32	1,68	89,78	10,22
Polsko	87,97	10,36	87,68	10,24
Rakousko	96,03	3,97	96,13	3,87
Slovensko	91,30	8,70	93,21	6,79
Spojené království	91,01	8,99	83,93	15,98
USA	93,62	6,38	91,75	8,25
Průměr OECD	93,29	6,54	91,59	10,26

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Z tabulky č. 16 je patrné, že z největší části do vzdělávání investuje vláda, jak na úrovni primárního, tak i sekundárního vzdělávání. Co se týká primárního vzdělávání, v ČR z 94,22 % na vzdělávání přispívá vláda. Z našich vybraných států měla vláda největší podíl na financování primárního vzdělávání ve Finsku (99,60 %), v Japonsku (98,82 %) a v Německu (98,32 %). Naopak nejnižší procentní účast na financování vzdělávacích institucí měla vláda v Maďarsku (86,07 %) a v Polsku (87,97 %).

Pokud se podíváme na sekundární vzdělávání, vláda ČR z 92,48 % financovala vzdělávací instituce. Největší podíl na financování sekundárního vzdělávání měly vlády ve Finsku (99,31 %), v Estonsku (96,66 %) a v Rakousku (96,13 %). Naopak nejnižší účast na financování sekundárního vzdělávání měly vlády ve Velké Británii (83,93 %) a v Maďarsku (84,47 %).

Následující tabulka č. 18 zobrazuje procentní účast vlády a soukromého sektoru na financování terciálního vzdělávání a ukazuje také průměrnou angažovanost vlády a soukromého sektoru na financování všech úrovní vzdělávání.

Tabulka 17: Rozložení vládních výdajů a výdajů soukromého sektoru do vzdělávání podle jednotlivých vzdělávacích úrovní (terciální, podíl za všechny vzdělávací úrovně¹¹), za rok 2020 (zobrazeno v procentech)

Stát	Terciální vzdělávání		Podíl za všechny úrovně	
	Vládní výdaje	Soukromý sektor	Vládní výdaje	Soukromý sektor
Česká republika	75,01	18,15	88,46	9,82
Estonsko	72,10	16,10	88,86	7,30
Finsko	90,36	4,29	96,75	1,65
Francie	72,56	25,48	85,87	13,54
Izrael	56,70	43,30	84,21	15,79
Japonsko	35,55	64,45	73,48	26,52
Maďarsko	73,31	24,74	82,38	17,17
Německo	82,50	15,53	87,27	12,16
Polsko	79,68	18,05	85,26	12,72
Rakousko	89,88	10,12	93,65	6,35
Slovensko	73,78	23,88	87,99	11,44
Spojené království	24,67	71,89	66,69	32,14
USA	37,53	62,47	69,60	30,40
Průměr OECD	66,90	30,39	83,52	15,54

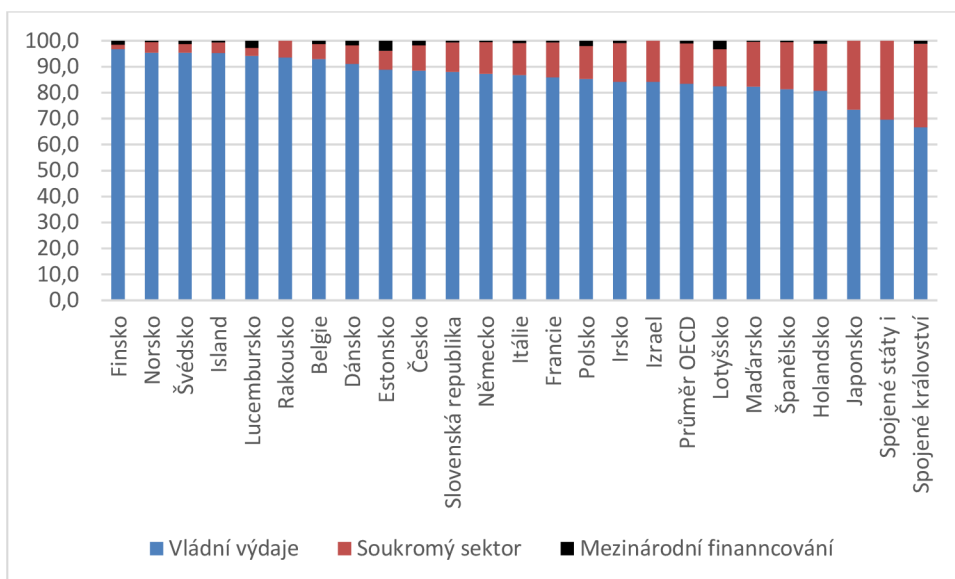
Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

V tabulce č. 17 můžeme vidět, že zde již u všech států nepřevažuje financování vzdělávacích institucí ze strany vlády, nýbrž ze strany soukromého sektoru. V ČR financuje terciální vzdělávání vláda z 75,01 %, soukromý sektor z 18,15 % a zbývající část získávají instituce z mezinárodních zdrojů. Velký podíl na financování terciálního vzdělávání mají vlády ve Finsku (90,36 %) a v Rakousku (89,88 %). Naopak nižší podíl na financování terciálního vzdělávání mají vlády Velké Británie (24,67 %), Japonska (35,55 %) a USA (37,53 %).

Tabulka č. 17 dále zobrazuje průměrnou angažovanost vlády a soukromého sektoru ve financování vzdělávání od primárního po terciální vzdělávání. Pro větší přehlednost k popisu využijeme i následující graf č. 12, jenž tuto část tabulky přenesl na vizuální podobu.

¹¹ Procentní podíl za všechny vzdělávací úrovně (primární až terciální)

Graf 12: Rozložení vládních výdajů a výdajů soukromého sektoru do vzdělávání – podíl za všechny vzdělávací úrovně

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Jak jste si mohli povšimnout, největší vládní účast na financování vzdělávání má Finsko (96,75 %). Naopak nejmenší podíl na financování vzdělávání má vláda Velké Británie (66,69 %), dále USA (69,60 %) a Japonsko (73,48 %). Vláda ČR přispívá na financování vzdělávacích institucí ve výši 88,46 % a účast vlády je vyšší než účast vlád na financování vzdělávacích institucí na Slovensku, v Německu, ve Francii, v Polsku, v Izraeli, v Maďarsku, v Japonsku, v USA a ve Velké Británii. Dokonce podíl vlády ČR na financování vzdělávání je vyšší než průměrný podíl zemí OECD (83,52 %). Vyšší podíl vlády na financování vzdělávacích institucí než ČR má mimo finské vlády i vláda Rakouska (93,65 %).

4.5 Shrnutí analýz

V předchozích kapitolách jsme se zaměřili na analýzu výše vládních výdajů na vzdělávání v čase a v prostoru. Cílem bylo zjistit postavení ČR v mezinárodním srovnání, převážně nás zajímaly vybrané státy: Estonsko, Finsko, Francie, Izrael, Japonsko, Maďarsko, Německo, Polsko, Rakousko, Slovensko, Spojené království, USA a v některých případech i srovnání s průměrem členských zemí OECD. V grafu jsme pak mohli vidět srovnání i s dalšími 13 státy.

Pokud by nás zajímalo, jaké pomyslné příčky obsadila ČR v grafech těchto analýz, tak to nám ukáže následující tabulka.

Tabulka 18: Pořadí států z předchozích analýz¹²

Stát	na obyvatele	ku HDP	k celkovým vládním výdajům	podíl vládního a soukromého sektoru
Belgie	8	6	15	7
Česká republika	18	20	19	10
Dánsko	6	3	8	8
Estonsko	17	7	4	9
Finsko	11	8	17	1
Francie	14	11	22	14
Irsko	12	26	14	16
Island	2	1	5	4
Itálie	20	24	27	13
Izrael	10	2	1	17
Japonsko	24	27	26	23
Lotyšsko	19	9	6	19
Lucembursko	1	19	16	5
Maďarsko	23	17	20	20
Německo	16	21	25	12
Nizozemsko	9	13	13	22
Norsko	4	16	18	2
Polsko	22	15	11	15
Portugalsko		18		
Rakousko	13	23	23	6
Slovensko	25	25	21	11
Slovinsko			10	
Španělsko	21	22	24	21
Švédsko	5	4	7	3
Švýcarsko	3	12	2	
USA	7	5	3	24
Velká Británie	15	10	9	25

Zdroj: (vlastní zpracování)

Tabulka č. 18 ukazuje pořadí států v jednotlivých analýzách vládních výdajů na vzdělávání, kdy číslo 1 znamená, že daná země byla v této analýze nejlépe hodnocena.

¹² Jsou zde zobrazeny postavení států z předchozích analýz. Analýza na obyvatele znamená, že byly vybrány údaje z grafu č. 1 (průměr 2017-2021), pro analýzu ku HDP byly zvoleny údaje z grafu č. 6 (průměr 2007-2021), pro analýzu podílu k celkovým vládním výdajům byly vybrány údaje z grafu č. 9 (průměr 2007-2021 a pro analýza podílu vládního a soukromého sektoru na financování vzdělávání byly vybrány údaje z grafu č. 12 (podíl za všechny úrovně- rok 2020).

Například u analýzy výdajů na vzdělávání připadající na jednoho obyvatele číslo 1 u daného státu znamená, že vynaložilo v průměru let 2017–2021 nejvyšší výdaje na vzdělávání přepočtené na jednoho obyvatele.

U analýzy podílu vládních výdajů na vzdělávání ku HDP, číslo 1 znamená, že daný stát měl v průměru mezi roky 2007-2021 nejvyšší procentuální podíl z vládních výdajů na vzdělávání na HDP.

U analýzy podílu vládních výdajů na vzdělávání k celkovým vládním výdajům, číslo 1 značí, že daná země vykazovala v průměru mezi roky 2007-2021 nejvyšší podíl.

A u poslední analýzy procentního podílu vlády na financování vzdělávacích institucí, číslo 1 znamená, že daný stát v roce 2020 měl nejvyšší podíl vlády na financování školských institucí.

Je zajímavé, že pokud srovnáme daná pořadí ČR v jednotlivých analýzách, má vláda ČR poměrně vysoký podíl na financování školských institucí (v pořadí 10.), přitom v jiných analýzách se umístila okolo 19. příčky. Pokud se podíváme na USA mají to přesně naopak, v prvních třech analýzách se umístily na předních příčkách, ale v porovnání podílu financování vzdělávacích institucí vládou a soukromým sektorem měly jeden z nejnižších podílů u financování školských institucí vládou.

4.7 Analýza výše vládních výdajů na vzdělávání v porovnání s Better life indexem

Nyní nás bude zajímat vztah Better life indexu k výši vládních výdajů na vzdělávání v daných zemích. Nejprve provedeme korelační analýzu ke všem proměnným z Better life indexu kromě vzdělávání, jelikož vzdělávání se budeme věnovat podrobněji níže.

Výši vládních výdajů zde bude reprezentovat podíl k HDP, který známe z předchozích analýz. Tento ukazatel jsem zvolila, jelikož mi to připadá jako nejlépe srovnatelný ukazatel. HDP představuje jakousi sílu ekonomiky daného státu a vzdělávání představuje jakousi potřebu lidí daného státu. V ideálním světě by tyto dvě veličiny měly být přímo úměrné, tedy čím vyšší HDP, tím více peněžních prostředků by mělo jít do vzdělávání. Procentní podíl výdajů na vzdělávání a HDP by tedy měl být ve státech stejný.

Dané hodnoty podílu použijeme z analýzy v kapitole 4.2 Analýza vládních výdajů na vzdělávání vyjádřených jako podíl k HDP, nebudeme však s Better life indexem srovnávat údaje pouze z jednoho roku, nýbrž si zprůměrujeme několik posledních let, jelikož můžeme očekávat, že podobu vzdělávání nyní ovlivňují i výdaje z předešlých let. Pro srovnání využijeme hodnoty z Better life indexu z roku 2022.

Je velmi pravděpodobné, že výše vládních výdajů na vzdělávání koreluje i s jinými ukazateli Better life indexu, než pouze se vzděláváním. Možný je vztah mezi bydlením, občanskou angažovaností, bezpečností, prací či spokojeností se životem.

Některé studie ukazují, že vyšší vzdělání pozitivně ovlivňuje výši výdělku a spokojenost s prací, tedy i spokojenost se životem. Každý rok povinné školní docházky zvyšuje výdělky o 9,6 %, se zvyšující se úrovní vzdělání procenta klesají, nicméně výdělky stále rostou. Rovněž úroveň vzdělání pozitivně souvisí s kreativitou, s chováním na pracovišti, také příznivě ovlivňuje klesající míru absence na pracovišti a užívání návykových látek na pracovišti. U lidí s vyšším vzděláním je také méně pravděpodobné, že budou propuštěni, a pokud budou, snáze si zase najdou práci. (Belfield, 2010)

Občanská angažovanost je rovněž podle studií do jisté míry ovlivněná vzděláním. Otázkou však zůstává, do jaké míry je ovlivněna právě úrovní vzdělání a do jaké míry závisí na jiných faktorech jako jsou socioekonomické zázemí, politická efektivita, individuální hodnocení nákladů a přínosů participace a zájem o politiku. (Lopes, 2009)

Další studie odhaluje vztah mezi dosaženým vzděláním a úrovní bydlení. Vzdělání je silný prediktor kvality finančního a investičního rozhodování. Lidé s vyšším vzděláním mívají často vyšší příjmy, a tudíž více úspor, což usnadňuje získání vlastního bydlení, také koupě nemovitosti je často brána jako výhodný investiční statek. (Frank, 2017)

Následující tabulka zobrazuje odhady korelačních koeficientů u jednotlivých indikátorů proměnných Better life indexu a podílu vyjadřující poměr vládních výdajů na vzdělávání ku HDP (průměrný podíl za roky 2012-2021). Dané korelační koeficienty musíme otestovat, zda jsou statisticky významné. To nás přivede k formulování dvou hypotéz:

H₀ : korelační koeficient není statisticky významný

H_A : korelační koeficient je statisticky významný

Testování hypotéz statistické významnosti výběrového korelačního koeficientu se provede na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. V tabulce můžeme vidět i p-hodnotu u jednotlivých odhadů korelačního koeficientu, pomocí které určíme statistickou významnost daného koeficientu.

Zejména nás bude zajímat korelační koeficient u indikátorů bydlení, občanské angažovanosti, bezpečnosti, práce a spokojenosti se životem, jelikož u těchto proměnných lze předpokládat souvislost se vzděláním.

Tabulka 19: Korelační koeficienty vyjadřující vztah mezi jednotlivými indikátory proměnných Better life indexu a podílem vládních výdajů ku HDP (průměr 10 let)¹³

Proměnné Better life indexu	Indikátory			
Bydlení	Obydlí se základním vybavením	Náklady na bydlení		Pokoje na osobu
	0,33374 (0,095675)	0,49220 (0,010644)		0,02513 (0,903019)
Příjem a majetek	Čistý upravený disponibilní příjem domácností		Čisté bohatství domácností	
	-0,2670 (0,187290)		-0,3059 (0,128505)	
Práce a výdělek	Jistota zaměstnání	Míra zaměstnanosti	Dlouhodobá nezaměstnanost	Osobní výdělků
	0,01345 (0,948020)	0,21499 (0,291563)	-0,3875 (0,050489)	0,32095 (0,109899)
Společnost	Kvalita podpůrné sítě			
	0,41705 (0,034037)			
Životní prostředí	Znečištění ovzduší		Kvalita vody	
	-2728 (0,177567)		0,31653 (0,115160)	
Občanská angažovanost	Zapojení zúčastněných stran do vývoje předpisů		Volební účast	
	0,36077 (0,070201)		0,29313 (0,146135)	
Zdraví	Délka života		Vlastní zdraví	
	-0,0443 (0,829859)		0,27344 (0,176500)	
Spokojenost se životem	Spokojenost se životem			
	0,40820 (0,038433)			
Bezpečnost	Pocit bezpečí při chůzi v noci		Úmrtí v důsledku napadení	
	0,06940 (0,736213)		0,32058 (0,110326)	
Rovnováha mezi pracovním a soukromým životem	Zaměstnanci pracující velmi dlouho		Čas věnovaný volné zábavě a osobní péči	
	-0,3016 (0,134266)		0,35255 (0,077317)	

Zdroj: (vlastní zpracování)

¹³ V tabulce jsou zobrazeny odhady korelačních koeficientů pro jednotlivé indikátory Better life indexu. V závorce u odhadu korelačního koeficientu se nachází příslušná p-hodnota. Tučně zvýrazněné jsou ty odhady korelačních koeficientů, které jsou na námi zvolené hladině významnosti $\alpha = 0,05$ statisticky významné (p- hodnota < α).

Z předchozí tabulky můžeme vypočítat, že na hladině významnosti $\alpha = 0,05$, statisticky významný pozitivní korelační koeficient vyšel u indikátorů náklady na bydlení (0,49220), kvalita podpůrné sítě (0,41705) a spokojenost se životem (0,40820). U těchto odhadů korelačních koeficientů tedy zamítáme na hladině významnosti $\alpha=0,05$ hypotézu H_0 ve prospěch alternativní hypotézy H_A .

Otázkou však zůstává, zda skutečně existuje vztah mezi výší vládních výdajů a náklady na bydlení. Tento ukazatel zohledňuje výdaje domácností na bydlení a údržbu domu. Zahrnuje nájemné za bydlení, ceny služeb a energií, ale i výdaje na zařízení. Poměruje tyto výdaje k hrubému upravenému disponibilnímu důchodu domácností. Výsledek korelačního koeficientu bychom tedy interpretovali takto, čím vyšší procento z HDP vláda vynakládá do vzdělávání, tím větší procento z disponibilního důchodu domácností připadá na náklady spojené s bydlením. Tvrzení, že v tomto případě jsou dané veličiny vzájemně ovlivněné, s největší pravděpodobností zamítneme.

Indikátor kvalita podpůrné sítě zobrazuje míru vnímané sociální podpory. Je založen na otázce: „Kdybys byl v nesnázích, máte příbuzné či přátele, na které se můžete spolehnout, že vám pomohou, kdykoliv je budete potřebovat.“ Indikátor zobrazuje procento lidí ve věku 15 let a více, kteří na danou otázku zodpověděli kladně. Interpretace korelačního koeficientu by byla následující: čím vyšší procento z HDP vláda vynakládá do vzdělávání, tím větší procento lidí má někoho, na koho se může v nelehkých situacích obrátit. Zde přichází otázka, zda můžeme říci, jestli výdaje na vzdělávání skutečně ovlivňují tento ukazatel. Samotná výše vzdělání by na tento ukazatel vliv mít mohla. Spousta přátelství vzniká v době studia a podle mého osobního názoru, se lépe udržují vztahy s lidmi, se kterými se člověk setkal během vyšší úrovně vzdělávání. Lépe se udržují vztahy s lidmi, se kterými se člověk setkal v době terciálního studia, než s těmi, které zná z doby primárního vzdělávání. Jak bylo zmíněno výše, lidé s vyšším vzděláním nemívají problém s udržením si práce, tudíž jsou v daném kolektivu lidí delší čas než ti, kteří často mění zaměstnání. Je tedy pravděpodobné, že mezi těmito lidmi bude vznikat na pracovišti určitý vztah i z hlediska přátelství.

Indikátor spokojenosti se životem ukazuje, jak lidé hodnotí svůj život jako celek. Jedná se o vážený součet různých kategorií odpovědí na základě míry jejich současného života ve vztahu k nejlepšímu a nejhoršímu možnému životu pro ně na stupnici od 0 do

10. Indikátor zobrazuje střední hodnotu v daných zemích. Výsledek korelačního koeficientu bychom tedy interpretovali takto, čím vyšší procento z HDP vláda vynakládá do vzdělávání, tím větší je spokojenost lidí s jejich životem. Jak již bylo zmíněno, vzdělání ovlivňuje jednotlivce v mnoha ohledech, je tedy velmi pravděpodobné, že vztah zde opravdu bude. (www.stats.oecd.org)

Pozitivní odhad korelačního koeficientu byl zaznamenán i u jiných ukazatelů, nicméně jejich p-hodnota byla vyšší než naše stanovená hladina významnosti, a tudíž u těchto odhadů se nám nepodařilo zamítnout hypotézu H_0 (nepodařilo se nám prokázat statistickou významnost korelačního koeficientu). Vyšší pozitivní korelační koeficient vyšel například u indikátorů obydlí se základním vybavením (0,33374), osobní výtěžky (0,32095), zapojení zúčastněných stran do vývoje předpisů (0,36077), volební účast (0,29313), úmrtí v důsledku napadení (0,32058) a času věnovaný volné zábavě a osobní péči (0,35255).

I když u většiny indikátorů byla zaznamenána pozitivní korelace, to neznamená, že skutečně existuje vztah mezi výší vládních výdajů na vzdělávání a danou proměnnou. Jak bylo zmíněno v metodice, korelace není zárukou příčinné souvislosti. Například u indikátoru kvality vody vyšel odhad korelačního koeficientu 0,31653, to však neznamená, že výše vládních výdajů na vzdělávání skutečně ovlivňuje subjektivní hodnocení lidí kvality vody.

Nyní se budeme věnovat zbývajícím proměnné vzdělávání z Better life indexu.

Následující tabulka č.20 ukazuje hodnoty, které ovlivňují vzdělávání v Better life indexu. Dosažené vzdělávání vyjadřuje, kolik procent dospělých ve věku 25 až 64 má alespoň vyšší sekundární vzdělání (ISCED 3). Studentské dovednosti odpovídají průměrnému skóre studentů ve čtení, matematice a přírodních vědách v hodnocení PISA. Počet let vzdělávání je průměrná délka vzdělávání, které člověk mezi 5. a 39. rokem stráví ve školství.

Tabulka 20: Better life index – údaje připadající vzdělávání¹⁴

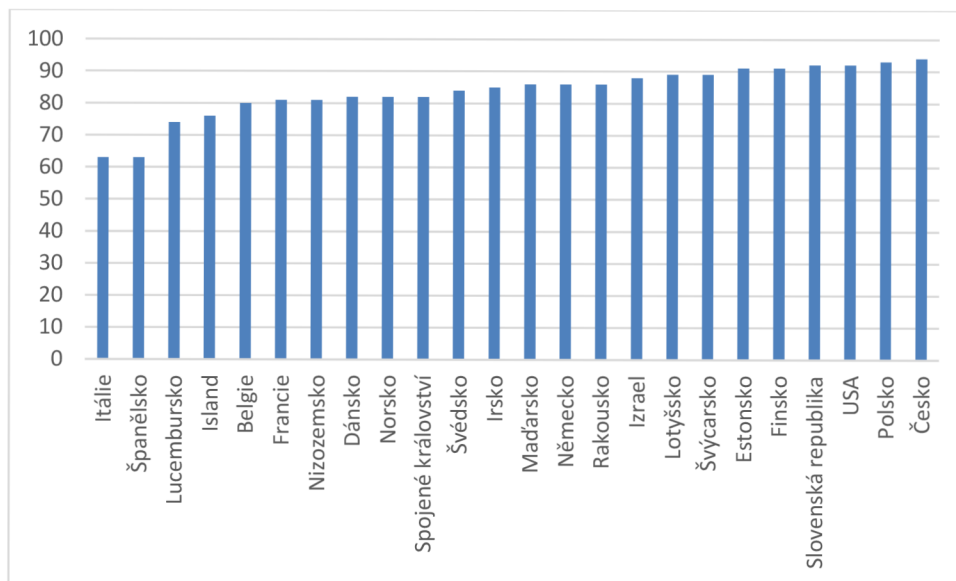
Stát	Dosažené Vzdělání	Studentské Dovednosti	Počet let Vzdělávání
Belgie	80	500	19
Česko	94	495	18
Dánsko	82	501	19
Estonsko	91	526	18
Finsko	91	516	20
Francie	81	494	17
Irsko	85	505	18
Island	76	481	19
Itálie	63	477	17
Izrael	88	465	16
Japonsko	Xxx	520	16
Lotyšsko	89	487	18
Lucembursko	74	477	15
Maďarsko	86	479	16
Německo	86	500	18
Nizozemsko	81	502	19
Norsko	82	497	18
Polsko	93	513	18
Rakousko	86	491	17
Slovenská republika	92	469	16
Spojené království	82	503	17
Španělsko	63	xxx	18
Švédsko	84	503	20
Švýcarsko	89	498	17
USA	92	495	17

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Následující grafy nám lépe popíší postavení zemí v jednotlivých ukazatelích vzdělávání v Better life indexu.

¹⁴ Jedná se o údaje daných indikátorů, které k Better life indexu organizace OECD přiřadila.

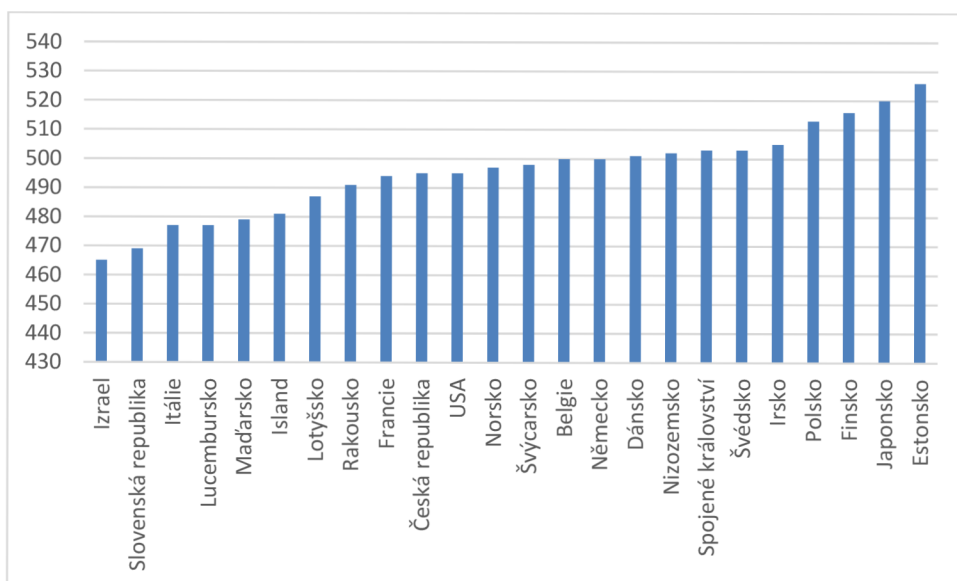
Graf 13: Dosažené vzdělání

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

V grafu č. 13 můžeme vidět, že ČR má v porovnání s jinými státy nejvyšší procentní hodnotu v dosaženém vzdělání, tedy že 94 % občanů ve věku 25 až 64 má alespoň vyšší sekundární vzdělání. Za ČR následují státy jako USA, Slovensko, Finsko a Estonsko. Naopak nejnižší procento má Itálie společně se Španělskem (63 %).

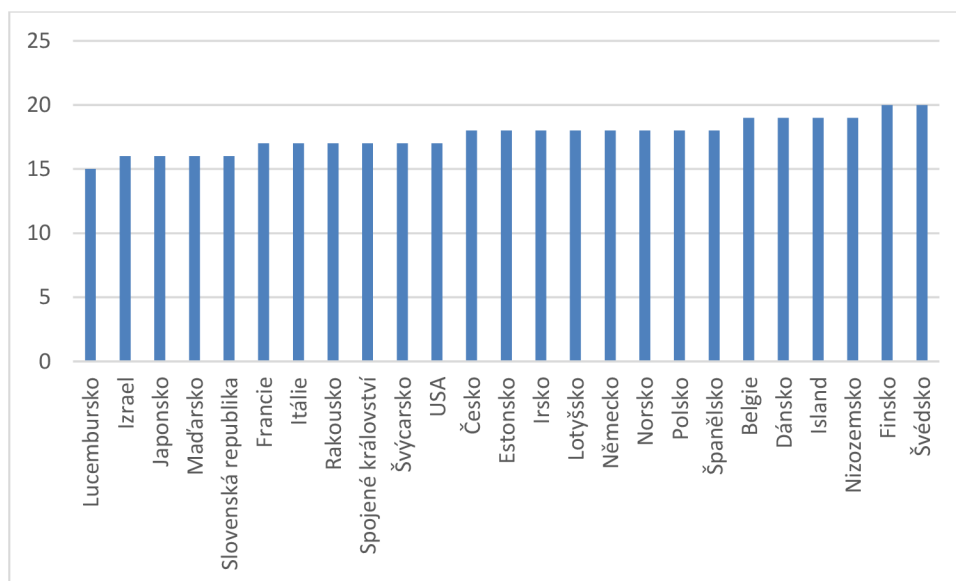
Graf 14: Studentské dovednosti

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Graf č. 14 zobrazuje srovnání zemí na základě hodnocení PISA. Z grafu je patrné, že Estonsko dosáhlo největšího průměrného skóre, za ním následuje Japonsko, Finsko či Polsko. Naopak nejnižšího průměrného skóre dosáhl Izrael. ČR se skórem 495 umístila v horší polovině vybraných států.

Graf 15: Počet let ve vzdělávání

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

Graf č. 15 zobrazuje průměrný počet let ve vzdělávání, které absolvují lidé od 5. do 39. roku. Můžeme si povšimnout, že ČR se s 18 roky umístila v polovině společně s Estonskem, Irskem, Lotyšskem, Německem, Norskem, Polskem a Španělskem. Nejvíce let ve vzdělávání zaznamenalo Finsko a Švédsko (20 let). Naopak nejméně let ve vzdělávání v průměru stráví občané Lucemburska.

Když jsme se podívali na postavení zemí v jednotlivých ukazatelích, nyní se pomocí korelační analýzy pokusím zjistit vztah mezi výší vládních výdajů a danými hodnotami vzdělávání z Better life indexu.

Nejprve porovnáme jednotlivé hodnoty vzdělávání z Better life indexu s průměrnými podíly k HDP za posledních 5 a 10 let. Pokud bychom zjistili, že je výsledný korelační koeficient výrazně rozdílný od 0, tedy že zde může být určitý vztah mezi výdaji na vzdělávání ku HDP a danou složkou Better life indexu, provedeme korelační analýzu i s průměrnými hodnotami podílu k HDP za posledních 15 let. U ukazatele Studentských do-

vedností provedeme korelační analýzu s podílem vládních výdajů na primární a sekundární vzdělávání ku HDP (průměr 2012-2020), jelikož tento ukazatel vychází z výsledků patnáctiletých žáků. Také provedeme u všech ukazatelů korelační analýzu k výdajům na vzdělávání přepočtených na obyvatele (průměr hodnot 2017-2021).

Následující tabulka zobrazuje odhady korelačních koeficientů a v závorce u tohoto odhadu je vždy i příslušná p-hodnota, která ukazuje, zda je tento odhad statisticky významný. Testování statistické významnosti nás přivede k formulování dvou hypotéz:

H₀ : korelační koeficient není statisticky významný

H_A : korelační koeficient je statisticky významný

Testování hypotéz statistické významnosti výběrového korelačního koeficientu se provede na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 21: Výsledky korelační analýzy k proměnné vzdělávání v Better life indexu¹⁵

	Hodnoty korelačního koeficientu				
	Podíl ku HDP průměr 2017- 2021	Podíl ku HDP průměr 2012-2021	Podíl ku HDP průměr 2007-2021	Podíl ku HDP (primární+ sekundární) průměr 2012- 2020	Výdaje na obyvatele průměr 2017-2021
Dosažené vzdě- láni	- 0,1228 (0,567644)	- 0,0945 (0,917449)			-0,2253 (0,278850)
Studentské do- vednosti				0,16134 (0,441027)	0,19135 (0,359529)
Počet let ve vzdělávání	0,38947 (0,210795)	0,42463 (0,021715)	0,42456 (0,034397)		0,12441 (0,553496)

Zdroj: (vlastní zpracování)

¹⁵ V této tabulce jsou zobrazeny odhadnuté korelační koeficienty s jejich příslušnou p-hodnotou v závorce. Podíl ku HDP: jedná se o vládní výdaje na vzdělávání vyjádřené v poměru k HDP; průměr za příslušné roky (2017-2021, 2012-2021, 2007-2021) zastupuje zprůměrované hodnoty tohoto podílu

Podíl ku HDP (primární + sekundární) průměr 2012-2020: jedná se o vládní výdaje na vzdělávání připadající na primární a sekundární úroveň vzdělávání vyjádřené v poměru k HDP, které jsou následně zprůměrovány za roky 2012-2020

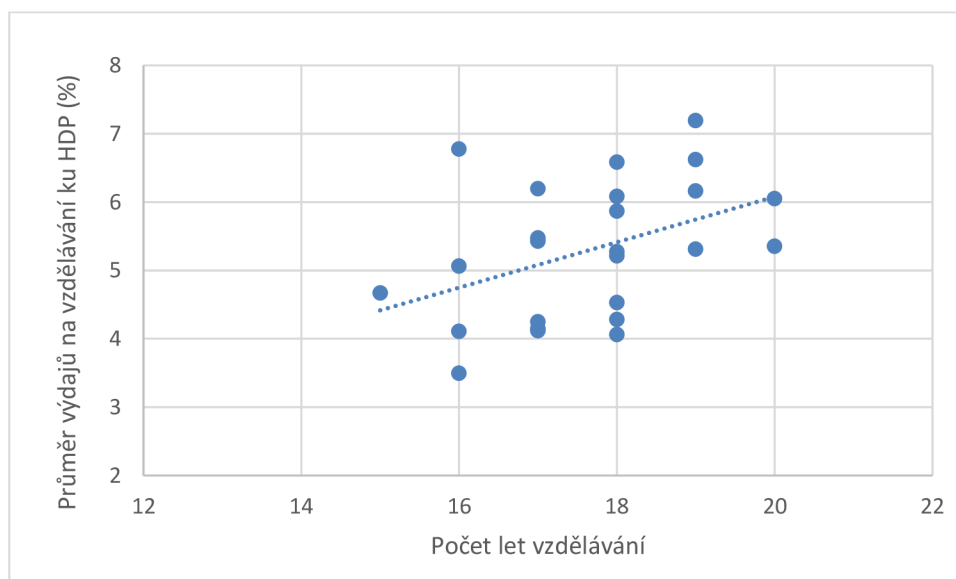
Výdaje na obyvatele průměr 2017-2021: jedná se o zprůměrované hodnoty (za roky 2017-2021) vládních výdajů na vzdělávání připadající na jednoho obyvatele

Z tabulky č. 21 je zřejmé, že vyšší hodnota korelačního koeficientu byla pouze u ukazatele počtu let ve vzdělávání. Konkrétně u odhadů korelačních koeficientů mezi indikátorem počet let ve vzdělávání a průměrnými podíly k HDP za roky 2012-2021 a za roky 2007-2021 jsme zaznamenali statisticky významný korelační koeficient. To znamená, že v těchto případech jsme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ zamítli nulovou hypotézu ve prospěch alternativní hypotézy. Výsledek korelačního koeficientu bychom tedy interpretovali takto, čím vyšší procento z HDP vláda vynakládá do vzdělávání, tím více let v průměru lidé stráví ve vzdělávacích institucích.

Zajímavé je, že odhad korelačního koeficientu u dosaženého vzdělání vyšel ve všech analýzách záporný. U studentských dovedností vyšel pozitivní korelační koeficient mezi průměrným podílem vládních výdajů na primární a sekundární vzdělávání ku HDP a u průměrné výše vládních výdajů na vzdělávání přepočtených na jednoho obyvatele.

Následující graf zobrazuje korelační pole počtu let vzdělávání a průměrné výdaje za 15 let na vzdělávání ku HDP.

Graf 16: Znázornění vlivu výše výdajů na vzdělávání ku HDP a počtu let vzdělávání

Zdroj: (www.stats.oecd.org- vlastní zpracování)

V grafu č. 16 vidíme pomocí tečkované čáry, že v tomto případě zde určitý vztah mezi počtem let vzdělávání a průměrnými výdaji na vzdělávání k HDP je.

5 Závěr

Hlavním cílem práce bylo zhodnotit postavení ČR v mezinárodním srovnání ve výši vládních výdajů na vzdělávání a také zjistit dynamiku těchto výdajů. Jelikož nemůžeme srovnávat výši vládních výdajů na vzdělávání jako celkovou sumu, kterou vláda vynaložila, musíme celkové vládní výdaje na vzdělávání upravit tak, aby údaje srovnatelné. K tomu jsem využila příslušné analýzy.

V analýze vládních výdajů na vzdělávání přepočtených na jednoho obyvatele se ČR v průměrné hodnotě za roky 2017–2021 umístila na pomyslné 18. příčce, z celkových 25 respondentů. Zjistila jsem, že ČR mezi lety 2017 až 2021 vynakládala vždy meziročně na jednoho obyvatele vyšší částku výdajů na vzdělávání.

V analýze vládních výdajů vyjádřených procentním podílem k HDP se ČR v průměrné hodnotě podílu za roky 2007–2021 umístila na pomyslné 20. příčce. Průměrný podíl vládních výdajů na vzdělávání k HDP byl ve výši 4,53 %. Při srovnání podílu pro rok 2007 a pro rok 2021 jsme zjistili, že zde bylo zaznamenáno zvýšení podílu z hodnoty 4,3 % na hodnotu 5,05 %. Z mezinárodního srovnání postavení ČR v čase vyplívá, že došlo k pozitivnímu posunu. V roce 2007 ČR s podílem k HDP zaujímala 20. pozici, kdežto v roce 2021 se posunula na 16. příčku.

V analýze vládních výdajů na vzdělávání vyjádřených jako procentní podíl k celkovým vládním výdajům se ČR v průměrné hodnotě za roky 2007–2021 umístila na 19. příčce. Průměrný procentní podíl za roky 2007 až 2021 byl ve výši 10,65 %. Mezi lety 2007 až 2015 se výše podílu ČR příliš neměnila (pohybovala se okolo hodnoty 10,5 %), nicméně v roce 2016 došlo k poklesu pod 10 % a v následujících třech letech byl zaznamenán nárůst na konečnou hodnotu 11,83 %. Mezi lety 2019 a 2020 došlo znovu k poklesu o více než 1 % a v roce 2021 byl podíl vládních výdajů na vzdělávání k celkovým vládním výdajům ve výši 10,86 %. Pozice ČR v mezinárodním srovnání se v letech příliš neměnila. Z výsledků z roku 2021 bylo patrné, že nejvyšší podíl k celkovým vládním výdajům byl zaznamenán u Izraele, jenž dosahoval hodnoty 18,16 %.

Poslední analýzou výdajů na vzdělávání byl podíl, který ukazoval v procentech, jakou měrou se na financování vzdělávacích institucí podílí vláda a jakou soukromý sektor. Údaje byly zobrazeny pro rok 2020 a rozděleny podle úrovně vzdělávání na primární, sekundární a terciální. ČR se v podílu za všechny vzdělávací úrovně umístila na pomyslné

10. příčce, to znamená, že vláda ČR vynakládala do vzdělávání v porovnání se soukromým sektorem desátý největší procentní podíl ve srovnání s vybranými zeměmi. Pokud hovoříme o celkovém podílu připadající na všechny úrovně vzdělávání, vládní výdaje na vzdělávání v ČR v roce 2020 tvořily 88,46 % z celkových výdajů na vzdělávání. Na financování vzdělávacích institucí se vláda podílela z 94,22 % na primární úrovni vzdělávání, z 92,48 % na sekundární úrovni vzdělávání a z 75,01 % na terciální úrovni.

Pokud bychom tyto analýzy měli shrnout, došli bychom k závěru, že ČR nevynekládá na základě ukazatelů z analýz nejnižší, ale ani nejvyšší výdaje na vzdělávání. Téměř vždy se ČR v hodnotách umístila pod průměrem zemí OECD. V porovnání s námi vybranými státy se ČR pohybovala v horší polovině pomyslné tabulky.

Dílčím cílem práce bylo zjistit, zda existuje vztah mezi komponenty Better life indexu a výši vládních výdajů na vzdělávání a zda postavení ČR v Better life indexu u proměnné vzdělávání odpovídá postavení ČR ve výši vládních vynaložených prostředků do vzdělávání.

Pokud bychom chtěli zodpovědět otázku, zda postavení ČR ve výši vládních výdajů odpovídá postavení v Better life indexu z roku 2022 v proměnné vzdělávání, došli bychom k závěru, že ČR v hodnocení vzdělávání v Better life indexu byla výše než v analýzách výdajů na vzdělávání. Velký podíl na tom má ukazatel Dosažené vzdělání, ve kterém ČR obsadila pomyslnou první příčku.

Pomocí korelační analýzy jsem zjistila, že celková výše vládních výdajů na vzdělávání ku HDP v jednotlivých zemích je pozitivně korelována například s indikátory jako jsou obydlí se základním vybavením, osobní výdělký, zapojení zúčastněných stran do vývoje předpisů, volební účast, úmrtí v důsledku napadení a čas věnovaný volné zábavě a osobní péči. U některých indikátorů byla zaznamenána na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ statistická významnost odhadnutého korelačního koeficientu, jedná se o ukazatele náklady na bydlení, kvalita podpůrné sítě a spokojenost se životem. U indikátorů kvality podpůrné sítě a spokojenosti se životem jsme došli k závěru, že zde existuje vztah mezi těmito proměnnými a výši vládních výdajů na vzdělávání.

Co se týká proměnné vzdělávání v Better life indexu, zjistila jsem, že dosažené vzdělání není pozitivně korelováno s výši vládních výdajů na vzdělávání. U indikátoru stu-

dentské dovednosti byla zaznamenána pozitivní korelace mezi průměrným podílem vládních výdajů na primární a sekundární vzdělávání ku HDP a u průměrné výše vládních výdajů na vzdělávání přepočtených na jednoho obyvatele. Na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ byl zjištěn statisticky významný odhad korelačního koeficientu mezi počtem let ve vzdělávání a výší vládních výdajů na vzdělávání, konkrétně u ukazatelů zprůměrovaných podílů vládních výdajů na vzdělávání ku HDP za roky 2012-2021 a za roky 2007-2021. Z tohoto výsledku jsme usoudili, že výše vládních výdajů na vzdělávání pozitivně ovlivňuje počet let, které jednotlivec stráví ve vzdělávání.

Summary

This bachelor thesis analyses government spending on education in the Czech Republic. The thesis focuses mainly on expenditures of the last fifteen years, which are measured in various ways and compared with selected countries. This is done by using several indicators such as expenditure to GDP, expenditure to population education, spending to total government spending or. Further, it shows government expenditure on education in relation to other government expenditure or comparison of government and private sector funding of educational institutions. As a data source, it uses data mainly from the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).

An important part of the thesis is to look for links between these education expenditures and the Better Life Index. This index allows comparison of well-being across countries based on eleven indicators that the OECD considers essential in terms of living conditions and quality of life. This thesis assesses the level and dynamics of government spending on education in the Czech Republic compared with other countries and also compares the Czech Republic's position in government spending on education and education indicators in the Better life index.

Keywords

Public finance, Government expenditure, Education, Better life index, OECD

Seznam použitých zdrojů

- Aytaç, D., & Gergerlioğlu, U. (2023). Perception of Higher Education: A Public or Private Good? *Economic and Social Changes: Facts, Trends, Forecast / Экономические и Социальные Перемены: Факты, Тенденции, Прогноз*, 2 (86). <https://doi.org/10.15838/esc.2023.2.86.10>
- Belfield, C. (2010). Over-education: What influence does the workplace have? <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272775709001009?via%3Dihub>
- Černohorský, J. (2020). *Finance: Od teorie k realitě* (První vydání). Grada Publishing.
- Český statistický úřad. (2016a). *Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)*. <https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/cz-isced+2011.pdf/fa446ca2-e212-4dd8-a61e-a80a3152f7cb?version=1.0>
- Český statistický úřad. (2018). 2. *Vzdělání a vzdělávání*. <https://www.czso.cz/documents/10180/91397717/33022719a2.pdf/24f730f5-917b-4c11-8aaa-cf8d5a79c8c6?version=1.1>
- ČSÚ Financování vzdělávání v České Republice v mezinárodním srovnání. Český statistický úřad, Praha, 2016. Kód publikace: 230048-16 Č. j.: 2050/2016-63
- European Commission. Joint Research Centre. Institute for the Protection and the Security of the Citizen. (2013). *Public financing of education in EU countries: A cross country systematic analysis: different approaches for monitoring education spending towards quality assurance*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2788/33594>
- Eurydice. (2023, prosinec 14). *Financování vzdělávání- Přehled*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/cs/national-education-systems/czechia/financovani-vzdelavani>
- Eurydice. (2024, březen 11). *Financování vzdělávání- Financování předškolního a školního vzdělávání*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/cs/national-education-systems/czechia/financovani-predskolniho-skolniho-vzdelavani>
- Frank, K. (2017). Over-education and well-being: how does education-occupation mismatch affect the life satisfaction of university-educated immigrant and non-immigrant workers? <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13557858.2017.1316832>
- Klicnarová, J., & Houda, M. Statistické modelování a analýza číselných řad. In . https://elearning.jcu.cz/pluginfile.php/761580/mod_resource/content/8/smac-skripta-2015.pdf
- Lopes, J. (2009). Young people's intended civic and political participation: does education matter? <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13676260802191920?scroll=top&needAccess=true>

- Maaytová, A., Ochrana, F., & Pavel, J. (2015). *Veřejné finance v teorii a praxi* (První vydání). Grada Publishing.
- Menashy, F. (2009). Education as a global public good: The applicability and implications of a framework. *Globalisation, Societies and Education*, 7(3), 307–320.
<https://doi.org/10.1080/14767720903166111>
- Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1989). *Public finance in theory and practice* (5. ed., internat. ed). McGraw-Hill Comp.
- Nováková, V. (2021). *Analýza ukazatele Better Life Index*. <https://vskp.vse.cz/eid/82687>
- OECD. (2011). Jobs and Earnings. In OECD, *How's Life?* (s. 57–80). OECD.
<https://doi.org/10.1787/9789264121164-5-en>
- OECD, Education at a Glance 2022: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, 2022,
<https://doi.org/10.1787/3197152b-en>.
- Ochrana, F., Pavel, J., & Vítek, L. (2010). *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit* (1. vyd). Grada.
- Peková, J., Jetmar, M., & Toth, P. (2019). *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR* (Vydání první). Wolters Kluwer.
- Průcha, J., Průcha, J., & Janík, T. (Ed.). (2009). *Pedagogická encyklopedie* (Vyd. 1). Portál.
- Rektořík, J. (2007). *Ekonomika a řízení odvětví veřejného sektoru* (2., aktualiz. vyd). Ekopress.
- Rousek, P. (2018). *VZDĚLÁNÍ JAKO VEŘEJNÝ A VEŘEJNĚ POSKYTOVANÝ STATEK*. 6.
https://www.mladaveda.sk/casopisy/2018/01/01_2018_18.pdf
- Svoboda, F. (2017). *Ekonomika veřejného sektoru* (1. vydání). Ekopress.
- Trexler, J. (2015). Co lze vložit do spotřebního koše. <https://www.statistikaamy.cz/2015/05/12/co-lze-vlozit-do-spotrebniho-kose/>
- Zákon o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách),
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-111> § (1998).
- Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561> § (2004)

Seznam tabulek

Tabulka 1: Dělení statků.....	6
Tabulka 2: úrovně vzdělávání dle ISCED	11
Tabulka 3: Předškolní vzdělávání podle zřizovatelů	13
Tabulka 4: Základní vzdělávání podle zřizovatelů	14
Tabulka 5: Střední vzdělávání podle zřizovatelů.....	15
Tabulka 6: Vyšší odborné vzdělávání podle zřizovatelů	15
Tabulka 7: Vysoké školy podle zřizovatelů	16
Tabulka 8: Vstupní ukazatele v Better life indexu	23
Tabulka 9: Parity kupní síly v jednotkách národní měny na jeden USD	28
Tabulka 10: Celkové vládní výdaje na vzdělávání v mil. USD v PPP	33
Tabulka 11: Vládní výdaje na vzdělávání vyjádřené v USD v PPS na jednoho obyvatele	35
Tabulka 12: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP (2007-2014).....	38
Tabulka 13: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP pro roky 2015-2021 a průměr let 2007-2021.....	41
Tabulka 14: Vládní výdaje na vzdělávání vyjádřeny jako procentní podíl k celkovým vládním výdajům (2007–2014)	45
Tabulka 15: Vládní výdaje na vzdělávání vyjádřeny jako procentní podíl k celkovým vládním výdajům (2015–2021)	47
Tabulka 16: Rozložení vládních výdajů a výdajů soukromého sektoru do vzdělávání podle jednotlivých vzdělávacích úrovní (Primární, Sekundární) za rok 2020 (podíly jsou zobrazeny v procentech).....	52
Tabulka 17: Rozložení vládních výdajů a výdajů soukromého sektoru do vzdělávání podle jednotlivých vzdělávacích úrovní (terciální, podíl za všechny vzdělávací úrovně), za rok 2020 (zobrazeno v procentech)	54
Tabulka 18: Pořadí států z předchozích analýz	57
Tabulka 19: Korelační koeficienty vyjadřující vztah mezi jednotlivými indikátory proměnných Better life indexu a podílem vládních výdajů ku HDP (průměr 10 let)	61
Tabulka 20: Better life index – údaje připadající vzdělávání	64
Tabulka 21: Výsledky korelační analýzy	67

Seznam grafů

Graf 1: Vládní výdaje na vzdělávání připadající na jednoho obyvatele v dané zemi v průměru za roky 2017-2021	36
Graf 2: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP pro rok 2007.....	39
Graf 3: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP pro rok 2014.....	40
Graf 4: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP pro rok 2021	42
Graf 5: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentní podíl k HDP za průměr v jednotlivých letech 2007- 2021	43
Graf 6: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentuální podíl k celkovým vládním výdajům pro rok 2007.....	46
Graf 7: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentuální podíl k celkovým vládním výdajům pro rok 2021.....	48
Graf 8: Vládní výdaje na vzdělávání jako procentuální podíl k celkovým vládním výdajům v průměru za roky 2007-2021.....	49
Graf 9: Struktura vládních výdajů v České republice za rok 2021	50
Graf 10: Struktura vládních výdajů v Izraeli za rok 2021	51
Graf 11: Rozložení vládních výdajů a výdajů nevzdělávacího soukromého sektoru do vzdělávání v průměru za jednotlivé vzdělávací úrovně	55
Graf 12: Dosažené vzdělání	65
Graf 13: Studentské dovednosti.....	65
Graf 14: Počet let ve vzdělávání.....	66
Graf 15: Znázornění vlivu výše výdajů na vzdělávání ku HDP a počtu let vzdělávání.....	68

Seznam zkratk

COFOG	Klasifikace funkcí vlád (Classification of the functions of government)
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
HDP	Hrubý domácí produkt
ISCED	Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (International Standard Classification of Education)
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OSN	Organizace spojených národů
PISA	Programme for International Student Assessment
PPP	Parita kupní síly (Purchasing power parity)
SR	Státní rozpočet
USD	Americký dolar